

XVI. évfolyam
7. szám
ROMALAP
2008. július
Ára: 250 Ft

Az örökbefogadásra váró gyerekek
egy része senkinek sem kell,
mert roma, túl idős,
vagy valamilyen fogyatékkal,
betegséggel él

Nincs szükség céltalan
roma programokra!
Kosztics László 50 éves
Hellén szerenád:

Sárközi László új kötete
Indiai népmesék

HOSSZÚ ÚT

LD
„LUNGO DROM”

Balázs Béla

A csend

Popper Péter elmondása alapján

Hol volt, hol nem volt... A nagy hegyek között, egy tó mélyén van egy korallpalota. S abban lakik a Csend tündére, mióta világ a világ. Ő a legszebb a tündérek között, mert még egészen fiatal volt az Isten, amikor őt teremtette.

A Csend pedig néha lejön az embervidékre. S íme, most is észrevett egy nyakigláb fiatalembert, Pétert, aki rőzsét szedett beteg édesanyjának. A tündér rajtafelejtette szemét és nézte. Amikor már elég rőzsét szedett, leült Péter és a térdére lógatva a fejét, sírt az anyja miatt.

Egyszer csak nagy puha jószágot érzett a szívében. Megijedt Péter, hogy miért jó neki az anyját siratni. Felnézett, hát előtte állt a Csend tündér.

- Péter, jó-e nálam?
- Jó – hebegte Péter.
- Maradj nálam Péter. Szeretlek.
- Anyám beteg és fázik – kiáltotta Péter.

S egyszer csak látja, hogy a házacskájuk, benne a beteg mamával, távolodni kezd, és eltűnik a messzeségben.

- Anyám! – ordította Péter és rohanni kezdett hazafelé.

A tündér mosolyogva nézett utána.

Otthon Péter nagy sebbel-lobbal rakta a tüzet.

- De nagy zajjal vagy ma fiam. Mi bajod?
- Félek a csendtől.

– Bárcsak bejönne már – mondta az anyja. Aztán így folytatta: – Itt van ez a tarisznya. Ebből ki nem fogy a régi kenyér, amíg új nem kerül bele. De adok neked ennél nagyobb kincset is. **Mert nagyobb baj az éhségnél az elhagyatottság.** Itt van ez a karikagyűrű. Húzd az ujjadra.

Feljajdult Péter:

– Anyám, nagyon fáj ez a gyűrű. Annyira fáj, mintha a szívemre vertek volna abroncsokat.

– Tudom fiam, hogy fáj. De csak tűrjed. **Mert ez a választógyűrű. Ha annak az ujjára húzod, akit a legjobban szeretsz a világon, soha el nem veszítheted. De vigyázz! Mert ha nem annak az ujjára húzod, bizony az élettől elválasztod, s ujjadra a gyűrű, szívedre az abroncs visszaáll.**

– Édesanyám! Úgyis magát szeretem a legjobban a világon!

Azzal az anyja ujjára húzta a karikagyűrűt.

Nagy csendesség lett. A mama behunyta a szemét és nem

mozdult többet. Ágya szélén ott ült a tündér és simogatta a halott asszony homlokát.

– Rosszul választottál Péter. Add nekem a karikagyűrűt.

Az ujjára nézett Péter: hát ott volt a gyűrű. Csak feljajdul erre, és futásnak eredt. Átrohant erdőkön, mezőkön, falvakon. Úgy érezte, hogy fut valaki utána, hogy a fűszál sem hajlik a talpa alatt.

Péter ezután a harmonikás Pállal találkozott. Pál muzsikája csillapította szenvedését. Barátok lettek. De amikor Pál elvitte az öreg Muharoshoz, aki cseppkőoszlopokat ütögetve ezüst kalapáccsal csodálatos zenét csinált, Pál nála akart maradni örökre. Pétert elfogta a pánik a köréjük ereszkedő csendtől, és barátja ujjára húzta a karikagyűrűt. És akkor Pál feje lecsuklott. A poharukban pedig füstölni kezdett a vörös bor és megjelent a tündér.

– Rosszul választottál Péter. Add nekem a karikagyűrűt.

Péter egy nagyvárosig futott eszelősen. Ott a zajtól megkönnyebbült. Beállt egy kovácműhelybe dolgozni. S a gyárban beleszeretett egy lányba, Ilonába. Egy vasárnap még mindketten az ágyban feküdtek. S Ilona könnyezett, mert látta, hogy szerelmük egy napon véget ér, és Péter el fogja hagyni.

Péter örök szerelmet vallott neki, de Ilonát ez nem vigasztalta meg. S akkor Péter a lány ujjára húzta a gyűrűt. A lány elcsöndesedett, halott volt. A tündér ismét megjelent és megint azt mondta:

– Rosszul választottál Péter, add nekem a karikagyűrűt.

Péter újra vándorolt országokon keresztül. S felidézte magában mindazokat, akiket a szeretetével megölt: az anyját, barátját, Pált, a szerelmét, Ilonát. S amikor egy mély és sötét kúthoz ért, sírni kezdett, és bele akarta a gyűrűt hajítani.

– Miért sírsz Péter?

A tündér állt előtte.

– Azért, hogy már a szívem se fáj értük.

– Nekem adod-e most már a gyűrűt?

– Bizony neked adom.

S azzal az anyjától kapott gyűrűt a Csend Tündérének ujjára húzta.

Minden abroncs lepattant a szívéről.

Válogatta: Paksi Éva

ROMA LAP

Megjelenik havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány és a Szociális és Munkaügyi Minisztérium Esélyegyenlőségi Programiroda Osztályának támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953. Levelezési cím: SZOLNOK Pí.: 77 5001 – e-mail: otka@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: Paksi Éva – Főmunkatárs: Farkas Kálmán – Tervezőszerkesztő: Gudmon András. Munkatársak: Géczy József, Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán, Nyári Gyula, Rácz Lajos, Varga Ilona. – Szerkesztőségi titkár: Pálfi Elvira. Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapfotó: Halász Katalin

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezető: Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea ügyvezető igazgató

ISSN 1216-982X

A „Roma vágyak” című kommunikációs kampány

A Roma Integráció Évtizede Program magyar elnöksége alatt kiemelt figyelmet szentelnek a romák médiában való szereplésének. A Szociális és Munkaügyi Minisztérium támogatásával kommunikációs kampány indul, amelynek célja a romákkal szembeni attitűd megváltoztatása, az esélyegyenlőség mediabeli megjelenésének megteremtése – jelentette be **Szűcs Erika** miniszter az Athe Sam! fesztiválnak otthont adó budapesti Gödör Klubba kihelyezett kormánysszövívő tájékoztatón.

– A Roma Integráció Évtizede Program kilenc középkelet-európai ország összefogásával létrejött nemzetközi együttműködés. Célja, hogy felgyorsítsa a romák társadalmi integrációját, hozzájáruljon a romákról alkotott kép pozitív irányú átalakulásához, a sztereotípiák megváltoztatásához. Az Évtized Program elnökségi feladatait Magyarország 2007. július 1. és 2008. június 30. között látja el. Az elnökség egy éve alatt a következő eredményeket értük el.

– Új országok meghívása az Évtized Programba: Albánia, Bosznia-Hercegovina és Spanyolország már hivatalosan is jelezte, hogy csatlakozni kíván a programhoz míg Szlovénia megfigyelőként vesz részt. Az új országok mellett a nemzetközi szervezetek közül az UNICEF is kifejezte szándékát, miszerint a jövőben szeretne részt venni a program megvalósításában.

– Magyarország ajánlása az Évtized Programban résztvevő országok számára: az április 17–18-i antidiszkriminációs szakértői ülésen megfogalmazott ajánlásban javasoljuk az esélyegyenlőség-elvű támogatáspolitikát alkalmazását. Ezt a támogatáspolitikát a régióban egyedül Magyarország alkalmazza az oktatás és városfejlesztés területén. Célja, hogy csak azok a pályázatok, programok kapjanak támogatást, amelyek biztosítják, hogy a romák iskolai és területi szegregá-

ciója csökken, illetve megszűnik.

– Lépések az Európai Roma Stratégia kialakításával kapcsolatban: ennek keretében a Nemzetközi Irányító Bizottság 2007. februári ülésén egy felhívást tettünk közzé. A felhívás aláírói voltak: **dr. Lamperth Mónika** miniszter, **dr. Göncz Kinga** miniszter, prof. **dr. Rita Süßmuth** elnök, valamint **Járóka Livia**, **Lévai Katalin** és **Mohácsi Viktória** európai parlamenti képviselők. Az Európai Bizottság figyelmét levélben hívjuk fel a közös európai fellépés szükségességére.

– Kiemelt figyelem a romák médiában való szereplésének: a médiát sok esetben a sztereotipizálás jellemzi, a tömegkultúra egy másik előtérben lévő szegmenséből, a reklámok világából pedig teljesen kiszorulnak a romák. E felismerés mentén elkészült egy kommunikációs stratégia, amelynek kiemelt eleme a „Roma vágyak” című projekt. A projekt ötletgazdája és lebonyolítója az ARC Kft.

A „Roma vágyak” című kommunikációs kampány Mi is az a „Vágy képek” sorozat?

A „Vágy képek” sorozat rendezője **Bakos Gábor** és **Weber Imre** képzőművészek közterre szánt művészeti projektje. A sorozatot a két művész 1999 óta folyamatosan bővíti.

Az egyes darabok az alapkonceptió szerint plakáton

láthatóak. A „Vágy” a megrendelők és művészek közötti speciális viszonyon alapul.

Az alkotók folyamatos egyeztetés, és hosszas előkészítő munka során vizualizálják a megrendelő, vagyis a „vágyakozó” által megfogalmazott vágyat. A képválogatást, szerkesztést, fotózást és grafikai munkát éppen ezért mélyinterjúk, hosszú beszélgetések előzik meg.

A „Roma vágyak” projekt:

A 2008-as „Vágy képek” sorozat romákkal készült interjúk alapján valósult meg, így romák vágyai öltöttek formát a plakátokon. A plakátok közterre szánt alkotások. Olyan közegben kerülnek nyilvánosság elé, ahol a megszokás szerint cégek (hirdetők, és nem magánemberek) gazdasági érdekű üzeneteit várják. Így a vágyak a köztéri hirdetésekkel konkurálva jelennek meg.

A reklámok és a reklámok megrendelői, a nagyvállalatok kulcsszerepet játszanak a figyelemfelkeltésben.

Mindezidáig a roma integráció tekintetében nem épített senki erre a kapacitásra, ezért a Szociális és Munkaügyi Minisztérium a kampánnyal nyitni szeretne a szféra felé. Hosszú távú célunk a romákkal szembeni attitűd megváltoztatása, az esélyegyenlőség mediabeli megjelenésének megteremtése. E célt szolgálja a művészi program keretébe ágyazódó „Roma vágyak” projekt. A projekt

célcsoportja a döntéshozói-vállalatvezetői réteg és a közvélemény.

E hosszú távú cél megvalósításának első lépése ez az óriásplakát-kampány. A művészek, **Bakos Gábor** és **Weber Imre** által megkérdezett 5 személy: **Kolompár Gina**, **Bogdán Imre**, **Ónodi Péter**, **Szirmai Norbert** és **Horváth Rezsőné Ilona** vágyait láthatjuk az elkészült alkotásokon. Ezek a képek egyszerű emberi vágyakat jelenítenek meg, amelyekkel bárki azonosulhat: szabadság, a napi gondoktól való függetlenség, minőségi oktatás a jövő generációjának, sikeres élet, egy életcél megvalósulása, boldog, békés öregkor egy távoli jövőben, szép környezetben. Ha a vágyak szintjén nincs különbség ember és ember közt, más tekintetben sincs értelme megkülönböztetést tenni – üzeni a képzőművészeti projekt. A reklámok a széppel, jóval, harmonikussal való azonosulás iránti vágyra építenek. Erre a pszichológiára alapoz a „Roma vágyak” sorozat is.

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium Roma Integrációs Főosztálya az Európai Bizottság által az „Európai Közösségi Foglalkoztatási és Társadalmi Szolidaritási Program – PROGRESS (2007-2013)” keretében meghirdetett pályázatban elnyert támogatásból finanszírozta a fentiekben ismertetett óriásplakát- és médiakampányt. – Hangzott el a sajtótájékoztatón.

A hónap hírei • A hónap hírei

Kállai Ernő kisebbségi ombudsman
és Dr. Csillei Béla igazgató.
Fotó: Hegedűs T. András Szakiskola

INTEGRÁLNI AZ ISKOLÁBAN KELL

❖ A szolnoki Hegedűs T. András Szakiskola egy olyan, modell értékű intézmény, amelynek pedagógiai módszerei a hátrányos helyzetből érkező fiatalok igényeihez alkalmazkodnak. Az iskolában június 2-án tett látogatásakor Kállai Ernő ombudsman elmondta, a cigány közösség társadalmi felzárkóztatásának egyetlen esélyét az oktatás adja. Szerinte, ha a minőségi oktatást sikerül az országban sok helyen megvalósítani, akkor talán kitermelődhet a romáknak az a „kritikus tömege”, amely képes lesz áttörni a köztük és többségi társadalom között húzódó falat.

A felnőtteknek lehet közmunkát és minden más hasznos programot szervezni, de az ő életük alapvetően már nem fog megváltozni – mondta Kállai Ernő. A következő generációt viszont meg lehet menteni, mondja Kállai, ha sikerül magas szintű oktatásban részesíteni őket, tette hozzá az ombudsman, ezért nagyon fontos azokat a pedagógiai módszereket közkincsé tenni, amik ehhez a törekvéshez hozzájárulnak.

„Nem statisztikákban, számokban kell beszélni a szegregációról, hanem támogatni kéne az olyan oktatási intézményeket, akik szépen, csendben végzik a dolgukat,” fűzi hozzá dr. Csillei Béla, az iskola igazgatója. Az intézmény vezetője Pedagógusnap alkalmából vette át a hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkozó tanároknak, tanítóknak járó Teleki Blanka díjat.

A kisebbségi ombudsman úgy fogalmazott, hogy ha a minőségi oktatást sikerül az országban sok helyen megvalósítani, akkor talán kitermelődhet a romáknak az a „kritikus tömege”, amely képes lesz áttörni a köztük és többségi társadalom között húzódó falat. Erre töreksenek a Hegedűsben is. A végzős tanulók itt mind szakmát, érettségit kapnak a kezükbe, a most távozó osztályból pedig a diákok fele akar továbbtanulni.

A nemzeti és etnikai jogok országgyűlési biztosa kitért arra is, hogy a szolnoki alapítványi iskola a cigányság felemelkedése érdekében eddig végzett munkája figyelemre méltó. Példaként megemlítette, hogy az oktatási intézményben már olyan pedagógusok is dolgoznak, akik hátrányos helyzetű fiataloként itt kezdtek el tanulni.

A Hegedűs T. András nevét viselő szakiskolát a kiemelten közhasznú „Az Integrált Oktatásért Alapítvány” működteti. Az oktatást, amennyire lehetséges, személyre szabják az érettségit és több szakmát adó intézményben. Az órák során a fiatalokat nem a hagyományos, frontális oktatás módszereivel tanítják, sokkal nagyobb hangsúlyt fektetnek a csoportmunkára, a kiselőadásokra. „A gyerekek pontosan tudják, az adott héten meddig kell eljutniuk az anyagban,” mondja az intézmény igazgatója. Az iskola jelenleg kétszáznyolcvan nappali és kétszáz esti és levelező tagozatos hallgatót oktat, tehetséggondozó kollégiumában nyolcvanvan laknak.

MEGÚJULT KÜLTERÜLETI ISKOLA CEGLÉDEN

❖ Közel negyedmilliárd forintnyi uniós forrásból újult meg kívül-belül Cegléd egyik külterületi iskolája. Az új tanter-

mekkel és óvodai csoportszobákkal, összesen ezer négyzetméterrel kibővített és informatikai hálózattal felszerelt Örkényi úti általános iskolát és óvodát közel 100 kisiskolás jelenlétében Dobrev Klára, a

miniszterelnök felesége adta át június 11-én.

A Várkonyi István Általános Iskola és Óvoda Örkényi úti Tagintézményének 35 km²-es beiskolázási körzetében zömében halmozottan hátrányos

helyzetű és sajátos nevelési igényű gyermekek élnek. Az iskola tanulóinak 80 százaléka roma származású, így az iskola pedagógiai programja az együttes oktatásra épül annak érdekében, hogy a tanulók teljesítsék a tantárgyak minimális követelményszintjét. A célok megvalósítását korábban a leromlott állagú iskolaépület jelentősen hátráltatta. A 230 millió forint vissza nem térítendő támogatással az intézményt teljesen felújították és csaknem ezer négyzetméterrel kibővítették. Négy új tanterem és két új óvodai csoportszoba létesült, kialakítottak egy ebédlőt, korszerűsítették a sportudvart és megszüpítették az iskola szűkebb környezetét is. Eszközbeszerzésekkel, valamint információs és kommunikációs technológiák telepítésével megteremtették a korszerű és hatékony oktatás tárgyi feltételeit. Az integrált nevelés megvalósítása érdekében aktualizálták a pedagógiai programot, emellett még pedagógusok továbbképzésére is maradt pénz.

ROMÁK TÁBORAIRA TÁMADTAK A DÉL-OLASZ ORSZÁGI NÁPOLY VÁROSÁBAN

❖ Több tábort felgyújtottak néhány nappal azután, hogy egy csecsemő elrablásának kísérlétével gyanúsítottak meg egy roma lányt. A támadás során senki sem sérült meg. Este több százán, közöttük botokkal felgyevert fiatalok tüntettek a táboroknál, követeket dobálva a romák irányába. A romák a kisebb táborokból a legnagyobb, a rendőrség által védett táborba menekültek. Távozásukkor Ponticelli lakói felgyújtották a barakkokat.

ROMA MENTOR PROJEKT A GYEREKKÖZÖSSÉGEKÉRT

❖ A BHIM RAO Egyesület (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Hátrányos Helyzetű Ifjak (Magyarok, Romák) Azonos Szintű Oktatásáért Szociális, Kulturális és Oktatási

Kiemelten Közhasznú Egyesület) a Nyílt Társadalom Intézet Alapítvány (OSI) Roma Kulturális Programjának támogatásával roma mentor projektet indít 2008. szeptemberében. A projekt célja, hogy a roma kultúra szakértőit iskolai csoportokkal, osztályokkal, közösségek gyerekcsapataival kapcsolja össze, növelve ezzel a gyerekek roma kultúráról való tudását. Az egyesület olyan iskolák, közösségi házak, civil szervezetek (osztály, szakkör stb.) pályázatait várja, amelyek szívesen szerveznének – roma mentorok által vezetett – szabadidős foglalkozást gyerekcsoportjaik részére. A jelentkező csoportoknak a projekt keretében biztosítják a mentorfoglalkozások (kirándulás, kézműves foglalkozás, műhelymunka, táncos és zenés rendezvények, beszélgetések, meghívott előadókkal tervezett programok, versenyek és kísérleti programok, valamint a foglalkozások alatti étkezést) költségeit, valamint az iskola, vagy közösségi intézmény által kijelölt munkatárs (projektvezető) honoráriumát.

ETEMETTÉK A 14 ÉVES ÁLDOZATOT

◆ Eltemették a fényeslitkei késelés áldozatát, a 14 éves fiút június 19-én helyezték örök nyugalomra a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei településen.

A gyilkosság június 15-én vasárnap este történt a fényeslitkei kocsmá előtt, egy 40 éves helyi lakos késével megszúrkálta a 14 éves fiút és annak 16 éves társát, akit azóta kórházban ápolnak; ő a műtét után már jól van. A bűncselekmény elkövetése után a tettes elmenekült a helyszínről, a rendőrség nem sokkal később azonban megtalálta és őrizetbe vette, a bíróság pedig szerdán előzetes letartóztatásba helyezte.

RÉSZLETES BEISMERŐ VALLOMÁST TEJT A PÁTKAI ÜGY EGYIK GYANÚSÍTOTTA

◆ A pátkai, úgynevezett Molotov-koktélos gyújtogatás ügyében a három, előzetes letartóztatásban levő személlyel szemben a rendőrség megalapozott gyanúját az egyik gyanúsított részletes, a bűncselekmény többi résztvevőjének szerepét is feltáró vallomása is alátámasztja – közölte a rendőrség. Mint ismeretes, Pátkán június 3-ára virradóra Molotov-koktélt dobta három, romák által lakott házra. Senki nem sérült meg, de egy szobában – ahol gyerekek aludtak –, tűz keletkezett. A gyújtogatással három helybeli polgárőrt több emberen elkövetett emberölés kísérletének megalapozott gyanújával előzetes letartóztatásba helyeztek.

DANKÓ PISTA HEGEDÚJE IS „MEGSZÓLAL” A MÚZEUMOK ÉJSZAKÁJÁN

◆ Idén is több száz programmal és kiállítással várják a közönséget az immár hatodik Múzeumok Éjszakáján június 21-én országszerte. A budapesti Holokauszt Emléközpontban például – többek között – a „Jogfosztástól népszerűtől” című állandó kiállítás is lesz – tárlatvezetés, Szegeden pedig nemcsak megnézhetik az érdeklődők Dankó Pista hegedűjét, hanem „hallhatják” is. A szegedi Móra Ferenc Múzeumban kamaratárlat keretében Dankó Pista hegedűjét is kiállítják a Múzeumok Éjszakáján, sőt, a hangszer az éjszaka folyamán meg is szólal majd Frankie Látó segítségével, aki együttesével jazzkoncertet is ad majd Dankó-dallamainak feldolgozásaiból.

MOHÁCSI VIKTÓRIA LETT AZ ENSZ EMBERI JOGI TANÁCSA KISEBBSÉGI FÓRUMÁNAK ELNÖKE

◆ Mohácsi Viktória európai parlamenti képviselő (SZDSZ) lett az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa kisebbségi fórumának első elnöke – közölte a Külügy-

Törvénymódosítás az esélyegyenlőség növeléséért

◆ A parlament június 2-án – 213 igen szavazattal 155 nem szavazat mellett – megszavazta az Új tudás programhoz kapcsolódó esélyegyenlőségi jogszabálytervezetet, amely megteremti a jogi kereteket ahhoz, hogy minden gyermek, minden tanuló lehetőséget kapjon a sikeres iskolakezdéshez és az iskola sikeres befejezéséhez – áll az oktatási tárca tájékoztatójában.

Az esélyegyenlőség érvényesülésének közoktatásban történő elmozdítását szolgáló egyes törvényekhez kapcsolódó törvénymódosítás alapján új többcélú intézmény létrehozására nyílik lehetőség azokban a településeken ahol az alacsony gyermeklétszám miatt nincs lehetőség önálló bölcsődei csoport, önálló óvodai csoport kialakítására. Az új intézmény az egységes óvoda-bölcsőde, amely befogadhatja az óvodás gyermekek mellett a két évesnél idősebb bölcsődés korú gyermekeket is.

A sikeres iskolakezdés előfeltétele, hogy a gyermek minél hosszabb ideig óvodába járjon. A gyakorlat azt igazolja, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű, az átlagosnál szegényebb szociális helyzetben lévő családokból, ahol a szülők iskolázottsága is alacsony a gyermekek nem, vagy csak rövid ideig járnak az óvodába. A javaslat bevezeti az óvodáztatási segítyt, amelyre akkor válik jogosulttá a szülő, ha halmozottan hátrányos helyzetű gyermekét három vagy négy éves korában beírta az óvodába.

Az elmúlt évben nem egy esetben okozott problémát, hogy meghatározott településen nem biztosítják az óvodai szolgáltatás igénybevételét, illetve nincs olyan általános iskola, amely ellátna az úgynevezett kötelező felvételi feladatokat. Az Oktatási Hivatal arra kap felhatalmazást a törvényben, hogy kijelölje azt az önkormányzati feladatellátásban résztvevő óvodát, illetve általános iskolát, amelyik nem tagadhatja meg a gyermek, illetve a tanuló felvételét. A kijelölés költségeit annak az önkormányzatnak kell megfizetnie, amelyik nem gondoskodott az óvodai nevelés, illetve az iskolai oktatás megszervezéséről.

Az Oktatási Hivatal megállapíthatja az óvodai felvétel, a tanulói jogviszony, a kollégiumi tagsági jogviszony létrejöttét, ha hatósági ellenőrzés során feltárja, hogy a nevelési-oktatási intézmény a felvételi, átvételi kérelem elbírálása során megsértette az egyenlő bánásmód követelményét. Ilyen döntést a hivatal a szülő kérelmére hozhat – olvasható a minisztérium honlapján.

minisztérium az MTI-vel. Az ENSZ genfi Emberi Jogi Tanácsa (EJT) kisebbségi fórumának megalakításáról még tavaly szeptember 26-án hoztak határozatot – emlékeztet közleményében Szelestey Lajos szóvivő. Mohácsi Viktória kinevezése után azt közölte az MTI-vel, hogy a testület első, kétnapos ülését szeptember 4-én és 5-én tartják; középpontjában a tervek szerint a kisebbségek oktatásával kapcsolatos kérdések

állnak majd. A képviselő Brüsszelben kiadott közleményében az áll: a testület célja, hogy segítse a párbeszédet és az együttműködést a nemzeti, etnikai, vallási és nyelvi kisebbségek tagjaival kapcsolatos témákban.

A gondola.hu, a Magyar Nemzet, az MTI, a Hírszerző, a Népszabadság Online és a RomNet hírei alapján összeállította: Paksi Eva

A hónap hírei • A hónap hírei

Elhunyt Osztoján Béla

Hosszan tartó súlyos betegség után, életének 61. évében elhunyt *Osztoján Béla* író, költő, újságíró – tudatta családja az MTI-vel hétfőn. A roma közéleti személyiséget június 22-én vasárnap érte a halál. (MTI)

Osztoján Béla 1948. február 8-án, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Csengerben született. 1966-76 között a Ganz-Mávagban esztergályos, marós volt, majd 1977-től szabadfoglalkozású íróként tevékenykedett, emellett újságíróként is publikált.

Első generációs roma értelmiségiként részt vett a roma civil önszerveződés első, máig meghatározó szervezete, a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége megszervezésében. 1989-ben megalapította a Phralipe Független Cigány Szervezetet, amelynek elnöke lett, majd a Magyarországi Roma Parlament szóvivője, később főtitkára lett. A rendszerváltozás után, 1990 és 1993 között az SZDSZ tagja volt.

1994-ben a Magyarországi Cigányok Szolidaritási Pártjának szóvivője lett, 1994–1995 között a Cigány Kisebbségi Önkormányzati Képviselők Országos Szövetségének elnöke volt.

Osztoján Béla 1994-től a mezőladányi kisebbségi önkormányzat tagja lett, 1995-ben képviselőjévé választották az akkor megalakult Országos Cigány Önkormányzatnak (OCÖ), amelynek a második ciklusban, 1999-től alelnöke volt.

Farkas Flórián fideszes országgyűlési képviselő, a Lungo Drom elnöke, az OCÖ korábbi elnöke részvétét fejezte ki Osztoján Béla családjának, a távirati irodának adott nyilatkozatában pedig arra emlékeztetett, hogy az általa irányított OCÖ volt alelnöke nemcsak a roma érdekvédelmi szervezet tagjaként, hanem írói és újságírói munkásságával is példát mutatott Magyarországon legnagyobb lélekszámú kisebbségének. Írásaival olyan értéket és színvonalat teremtett, amely ma is követendő példa lehet az új generáció számára, politikai szerepvállalása pedig nagyban hozzájárult ahhoz, hogy kialakulhatott egy olyan elit, amely – identitását megőrizve – szakmai alapon is képviselni tudja a romák érdekeit – mondta a roma vezető.

Osztoján Béla politikusi szerepvállalásait méltatva *Teleki László* MSZP-s parlamenti képviselő, romaügyekért felelős miniszterelnöki megbízott azt mondta: Magyarország mellett az európai roma közösség olyan pótolhatatlan embert veszített el, akinek már a rendszerváltozás előtt is európai léptékű gondolatai voltak, és ezt a szellemiséget képviselte az OCÖ-ben is. Osztoján Béla

alapító főszerkesztője volt a Világunk, az Amaro Drom és a Phralipe című lapnak, amelyekbe haláláig rendszeresen publikált. A Phralipében közölt írásaiért 1997-ben Bezerédi-díjat kapott.

Zsigó Jenő, a Magyarországi Roma Parlament elnöke azt mondta: Osztoján Béla hirtelen halálával nagy veszteség érte a roma költészetet és irodalmat, de művei fennmaradnak, alkotói erejéből generációk sokasága táplálkozhat. Megemlítette, írói, költői tevékenysége mellett a cigány közéletben is jelentős feladatokat látott el, de mint mondta, számára maradandót mégis az irodalom területén alkotott. Zsigó Jenő az Amaro Drom lap felelős kiadójaként és a Magyarországi Roma Parlament elnökéül részvétét fejezte ki

elhunyt volt munkatársa családjának.

Báder Csaba, a RomNet Média Alapítvány elnöke úgy fogalmazott: Osztoján Béla – amellett, hogy cikkeiben a romákat érintő legfontosabb történések háttereit felforgyolyította – olyan elemző és tényfeltáró írásokat is publikált, amelyek alapolvasmányai a roma politikai és civil önszerveződés-történet megismerésének. A romnet.hu főszerkesztője azt mondta: újságírói tevékenysége és politikai nézetei miatt az ezredforduló után „a politikai súllyesztőbe” taszították Osztoján Bélát, majd betegsége után egyre többen elfordultak tőle, míg végül kisémmizve és ellehetetlenítve, magányosan érte a halál.

Erre utalt, hogy idén februárban, amikor a neves író, költő, újságíró 60 éves lett, sem politikusok, sem pályatársak nem köszöntötték – fűzte hozzá.

A roma internetes oldalon többször publikáló újságíróról szólva Báder Csaba megjegyezte: Osztoján Béla életútja nemcsak munkásságával, hanem erkölcsi tartásával és politikai pályafutásával is példa lehet az új értelmiségi generációnak.

A magyarországi cigány irodalom kiemelkedő alakjaként is számon tartott Osztoján Béla verseiben a cigány és a magyar hagyományok, legendák, mítoszok keveredtek. A Halak a fekete citerában című önálló kötete 1981-ben jelent meg, amelyet a Hőés hűségben (1983), a Nincs itthon az Isten (elbeszélések 1985), az *Átyin Jós-kának* nincs, aki megfizessen (regény, 1997; idén augusztusban megjelenik franciául is) és a Bölcsök napkeletről (színpadi meseköltemény, 1998) követte.

Járóka: többszörös diszkrimináció van Európában

A többszörös diszkrimináció jelenségéről rendezett kétnapos szemináriumot az Európai Roma Információs Iroda Brüsszelben. *Járóka Livia*, a Fidesz MPSZ néppárti képviselője beszédében a roma nőket sújtó összetett hátrányos megkülönböztetésre és az uniós jogalkotás elégtelenségére hívta fel a figyelmet – tájékoztatta a RomNetet a képviselő.

Járóka Livia

Az Európai Roma Információs Iroda (ERIO) rendezvényén az Európai Bizottság, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, va-

lamint független civilszervezetek szakértői szólaltak fel. Az Európai Parlament részéről *Járóka Livia* néppárti képviselő mondott beszé-

det a konferencia második napján.

Járóka beszédében hangsúlyozta, hogy a többszörös diszkrimináció jelensége Európában elsősorban a kisebbségi nőket, főként pedig a roma nőket érinti. A roma nők olyan összetett előítéletekkel és sztereotípiákkal kénytelenek megküzdeni, amelyeket sem a roma férfiak, sem pedig a többségi nők nem tapasztalnak, és gyakran teljesen kiszorulnak az oktatási rendszerből egyrészt az iskolák szegregáló attitűdje, másrészt a saját közösségük által rájuk gyakorolt nyomás következtében – fogalmazott a képviselő.

Járóka figyelmeztetett továbbá, hogy a jelenlegi uniós irányelvek bár említik, de nem határozzák meg a többszörös diszkrimináció jelenségét és nem is alkalmasak az ellene

való hatékony fellépésre.

A képviselő szerint szükséges, hogy az uniós intézmények mind a szükséges pénzügyi források, mind pedig a megfelelő humán erőforrás rendelkezésre bocsátásával segítsék az érdekelt civilszervezetek és tagállami esélyegyenlőségi szervek munkáját, hogy azonosítsák és megelőzzék a többszörös diszkriminációt, valamint segítséget nyújtsanak az érintetteknek.

Járóka közleményében kitért a megbízható statisztikai adatok szükségességére is. „Megbízható adatok híján lehetetlen a célok kijelölése és az eredmények értékelése, ráadásul éppen a legsebezhetőbb csoportok: az átfedő és többszörös identitással rendelkezők maradnak láthatatlanok” – mondta a képviselő.

Osztoján Béla

Isten teremtett országa

(részlet)

Viktória éjszakáig töprengett saját élheteretlenségén. Gyalázta, szidta önmagát, amiért ennyire tehetetlen. Mert jól ráijesztettek, rogyjon le az ég! Mehetne lopni, kilophatná az Úristen szemét is. Strázsálhatnának tekergő kígyók akörül, amit el akarna lopni. Ellopna ő mindent, bizony el, ha nem félne olyan nagyon a börtöntől. Jaj, hát arra gondolni sem lehet. Becsuknák! Mi lenne szegény kicsinyeivel, mi lenne ezekkel a kis csipásokkal? Árva házba vinnék őket biztosan...

Jusztika már nagy lány. Amióta apja nem látta, inge alatt bimbók nőttek. Megsűrűsödött szép fekete szemöldöke is. Pár év múlva asszony lesz. A fiú pedig, kis

Vince, jövőre iskolába megy. Ők ketten biztosan emlékeznének anyjukra. A kisebbek azonban, mikorra Viktória kiszabadulna, elfelejtenék! Nem emlékeznének rá. Ebbe pedig Viktória belehalna. A nyomorék gyerekét is – nem Vincéé, mégis úgy gondol rá, mintha ketten csinálták volna – a börtönben kellene megszűlnie, ami a gyerekekre nézve felérne egy örökös átokkal.

– Masságos Isten – tépelődött egyik este odahaza –, ezt jól kifundáltad! Országot teremtettél magad orcájára, de megfélemedtél egy másiktól, ahová oda pártolhatna az ember, ha a tiedből már olyan nagyon eleget van!

Nem elégedett meg azzal, hogy Lótmannénak nem kellett a román bekecs. Egy héttel utána újra beállított hozzá. Hűvös, esős idő volt. A kövér asszony az ajtóban fogadta, innen nézett le Viktóriára:

– Csókolom, nagyságos asszony! – kezdte Viktória, kissé meghajtván magát az asszony előtt. – Eljöttem megint, hátha most tetszik adni ezekre a holmikra egy kis kölcsönkét, nagyon kellene.

Lótmanné a fejét rázta.

– Drága lelkem, ezek a holmik már egy fityinget sem érnek. Mi hasznom lenne abból, ha pénzt adnék értük?

– Tessék már segíteni! – esedezett Viktória. – Hát lehet azt haszon nélkül is.

– Nem jól van ez így, gyermekem – rázta meg a fejét újra a kövér asszony. – Mert akárhol is nézzük, ma olyan világ van, amilyen eddig még nem volt. Az uradnak nem a börtönt, hanem a rendes emberek útját kellene járni. Dolgoznátok, vinnétek haza a pénzt. Élhetnétek szépen.

– Mosok, drága szép nagyságos asszony – válaszolta Viktória. – Kimosok én magának mindent. Akármít elvégzek én, csak tessék már valamit rám bízni.

– Mihasznák vagytok – próbált Lótmanné belenézni a munkáért esedező asszony szemébe. – Járhatátok szépen, csinosan.

– Megtömöm a libáját. Karácsonyra szépen meghizlalom.

– A kezéd alatt pipet kapna. Kár lenne érte.

– Akkor felseprem az udvart. Kiporolom a szőnyeget.

– Porszívónk van – válaszolta Lótmanné, majd gondolván egyet, néhány pillanatra hátat fordított a fiatalasszonynak. Kisvártatva egy csupor libazsírral és néhány szem krumplival tért vissza. Letette a küszöb elé, azután „fiamnak” nevezve Viktóriát, megmutatta az udvar végében az árnyékszékét, amelyben ott volt az éjjeli edény. – Takarítsd ki mindennap – mondta, majd maga előtt betessékelte Viktóriát a házba. – Eredj, csak eredj! – szólt rá a megtorpanó asszonyra. – Valami talán tehetek értetek. Ne félj, nem haltok éhen. – A konyhán át a leghátsó szobába vezette Viktóriát. A szoba tágas volt, de bűzös és áporodott. Középen barna, koporszerű, tornyos ágy foglalt helyet. Óriási dunyhában sápadt, csontos, félholt öregasszony feküdt. Csak a szemei forogtak valamennyire, mikor pedig észrevette a belépő Viktóriát, feje remegni kezdett, s közben, feltehetően a cigány asszony látán, hörgő hangokat hallatott. – Bemutatom neked Johanna néni – állt meg az ágy előtt Lótmanné. – Nagyon ügyelj rá, szívem! Johanna néni nagyon érzékeny.

Viktória gondolkodás nélkül lépett az ágyhoz. Felverte az öregasszony párnáját, megigazította rajta a nedves, savanyú szagú dunyhát, majd leült az ágy mellé egy székre. Hosszú órákig le sem vette a szemét a haldokló vénasszonyról.

November végére meghozták a nyomorék pénzéből befizetett tüzelőt. December negyedikén, csütörtök virradóra meghalt Lótmanné anyósa. A kövér asszony ekkor ezt mondta a korán reggel bekopogtató Viktóriának:

– Ne gyere többet, fiam. A te Johanna nénid elköltözött az éjjel. Elhagyott minket.

Viktória szó nélkül fogadta a számára lesújtó hírt. Hazafelé menet Vince járt az eszében. Miért nem kegyelmeztek neki? Azt mondták, novemberre amnesziát adnak. Így mondta az ügyvéd is: őszre hazaengednek mindenkit.

* * *

Sírva, tehetetlenül, összefagyva indult haza. Este maga köré gyűjtötte a gyerekeket: Jusztiát, kis Vincét, Amáliát és a legkisebbet, Julikát. Beszélt hozzájuk, próbált velük vidám lenni:

– Tudjátok-e – kérdezte, amint leült maga is az asztalhoz –, tudjátok-e, milyen nap van ma?

Jusztika és kis Vince egyszerre válaszoltak:

– Tudjuk! Karácsony!

– Bizony! – sóhajtott fel Viktória. – Méghozzá nem akármilyen. Ma van kerek ezer esztendeje, hogy megszületett a kis Jézus. Jön minden évben, mert ő a szegények királya. Énekeljünk.

Akkor a gyerekek, ezek a kis hűséges gramfonok, anyjuk biztatására hirtelen rázendítettek. Órákig énekeltek Viktóriával együtt a legszebb karácsonyi dalokat, legvégül ezt:

*Karácsony éjszaka,
elment Szűz Mária.
Elment szállást kérni,
egy gazdag kovácshoz.*

*Jó estét, bölcs kovács!
Adjál nekem szállást.
Nem adhatok szállást,
mert sok vendégem van.*

*Tizenkét órákor
született Jézusunk.
Tizenkét szép őrző angyal
fonja gyöngykoszorút.*

*Látod-e bölcs kovács!
Miért nem adtál szállást,
kovácsoltál volna
nagy szerencsejárást!*

*Ha én tudtam volna,
hogy ő Szűz Mária,
aranyba-gyémántba
lefektettem volna.*

Késő este lett, mikorra abbahagyták. Közben megfélemedtek a vacsoráról, és megfélemedtek minden egyébről is, ami még hiányzott ezen az estén a házból.

A sparhelt tetején még izzott a vas. Olyan meleg volt a szobában, hogy beleizzadt az ablak. Gyöngyözve futkosott róla a cseppekké változó pára. Viktória tett még a tűzre, kell a nagy meleg: ez a tél, az évnek ez az utolsó napja cudarabb most, holnapra ki tudja hány kis cinkehulla kerül az ereszből a hóra, a fagyos földre.

Puha, nagy darab flanelrongyot vett elő: a hegedű sem bírja a hideget. Ha elindul vele szilveszteri köszöntőt húzni, és nem burkolja be a fagy elől, meghal ez a hangszer. Szétreped. Kínjában lepattan róla a húr, olyan hangot ad, mint a jég, amikor rian. Viktória nem először indult köszönteni a szomszédos falvakba. Az emberek szívesen látják erre felé ünnepi alkalmakkor az éjszakai muzsikusokat. Mert jólesik mindenkinek, ha csekély ellenszolgáltatásért, muzikaszó mellett, alázatos hangon boldog új esztendőt kíván valaki. Olyan népek élnek itt, akiknek a vérükben, akiknek a lelkükben még ott van az ünnepek iránti nagy tisztelet, kivált az év utolsó napján, amikor búcsúzni kell, siratni, ami elmúlt. Valamiféle felélesztett, valamiféle újratámasztott halotti tor ez, mégpedig különös: kimondhatatlanul is az elsikkadt idő fájálása, az „egy nappal rövidebb az élet” keservei, de mert ezt így nem lehet bevalani, nem szabad kimondani,

e halál ellen gyógyszer eszel az ember: reménykedik, éltet, üdvözl, vigadozik, hátha másképpen lesz holnap, és ha kell, belekeveri az Istent is: „Dicsőség, magosság, legyen az Istennek! Békesség legyen földön embereknek...”

* * *

Hajnali négy óra tájban ért a hídhoz. Bocskorára páncélként fagyott a hó. A kendő alól kibuggyanó hajára vastagon ereszkedett a hajnali köd, deres volt sűrű szemöldöke is. A köd, mintha a szél mozgatta volna, sebesen kavargott a hídon. De Viktóriát ez a sietésben nem zavarta. Középtájon lehetett már, amikor egy ilyen gomolyagból kilépve hirtelen megtorpant: farkasok voltak a hídon! Négy kis kupac csücsült előtte egymás mellett a hóban, s mintha valaki odaparanccsolt volna őket, szelídített kutyák módjára támaszkodtak mellső lábaikra – várták Viktóriát.

– Coki! – kiáltott rájuk azonnal, amint megpillantotta őket. – Takarodjatok! – ordította az iméntinél hangsúlyosabban, s közben toporzékkolt, közben hátrált. – Hagyj békén! – fogta könyörgőre a dolgot. – Van bajom elég! Vadállatok képébe meg hiába bújsz, nem hagyom magam. – A farkasok ekkor megmozdultak. Morogva, vicsorogva indultak Viktória felé. Otthonosak, magabiztosak voltak. – Maradjatok veszteg! – szólt nekik újra az asszony. Támadni akart, hangja mégis esdeklő, könyörgő volt. – Menjetek el az utamból, haza kell érnem! – A rongyokba burkolt hegedűt, mint valami fegyvert ezután maga elé kapta. – Menjetek hát! Takarodjatok!

S akkor a csoda, amelyről annyit álmodott, amely egyszer még segítségére lehet, bekövetkezett: a rongyoktól

megszabadított hegedűt hirtelen az álla alá kapta. Olyan hangok bújtak elő a hangszerből, mintha kísértetek nyitogattak volna egy láthatatlan ajtót: nyekergett, csikorgott Viktória kezében a hegedű, de aztán csak a szél hangja jött: fűtült, mint a pusztákon a halottak száguldo lelke.

Mire kinyitotta a szemét, a farkasok nem voltak sehol. Virradt, mikorra hazaért. A ház olyan volt belül, mint a jégverem: tömött, fehér jégvirágok virultak az ablaküvegen – képzelni sem lehet hidegebb csokrot! Viktória csak a bocskorát cibálta le a lábáról, aztán gyorsan az ágyhoz lépett. Leült a gyerekekhez, akik egy kupacban aludtak a dunyha alatt. Julika, a legkisebb külön feküdt: kitúrták maguk közül a többiek. Mozdulatlan arcocskáján kék és hamuszürke foltkarikák ültek. A papírtölcsér, amelyből tegnap este teát ivott, ott hevert mellette a lepedőn.

Viktória sokáig nézte a halott kislány arcát, végül elmosolyodott. Elmúlt az óév. Itt van helyette az új: minden rendben van már! Vince is megjön öt hónap múlva. Talán szeretni fogja az idegen gyereket. Most már nagyon rugdalózik.

Fölkelt. Az ablakhoz ment. Kőrmével kapargatni kezdte a jeges üveget: lehelgette, leheletétől a dérfüggöny szétnyílt. Patyolattisztán tárult elé az év első napja. Láta a közeli vásárteret, a temetőt, a keresztek, az országutat, látta Isten Országát, amely iránt már nem érzett haragot. Próbálta nyitni a száját, hogy üdvözlje, hogy kíváncsian neki boldog új esztendőt – de nem tehette: figyelmét hirtelen a combján szétáradó melegség kötötte le. Ilyen elégyűlten talán csak álmában tud bevizelni az ember.

Válogatta: Paksi Éva

Roma munkaerő-piaci menedzser program az Észak-alföldi régióban

Az Észak-alföldi Regionális Munkaügyi Központ 2008. április 1-jétől „munkaerő-piaci menedzser” címmel munkaerő-piaci programot indított a roma emberek társadalmi és munkaerő-piaci integrációjának elősegítése érdekében.

– A régió demográfiai és foglalkoztatási mutatóira igen jelentős hatással van a cigány népesség magas száma. A 2001-es népszámláláskor a magukat cigány-

Lukács Ilona
roma referens

nak vallók aránya a népesség egészen belül régiókban 3,1%, ezzel az aránnyal a régiók sorában második helyen állunk.

A népszámlálás hivatalos adataival szemben mértékadó becslések szerint (civil szervezetek és kisebbségi önkormányzatok felmérései alapján) az Észak-alföldi régió roma lakosságának száma kb. 130–140 ezer főre tehető, arányuk a teljes lakosságon belül 8–9%. Népesség arányuk az elmúlt 20 évben mintegy 20–25%-kal növekedett. A kistérségek között a roma lakosság szá-

mát és arányát tekintve jelentős szóródás tapasztalható, egyes kistérségekhez tartozó településeken arányuk a 70–80 %-ot is eléri (Tiszabura 65–70%, Tiszabő közel 85%).

Az Észak-alföldi régióban különösen súlyos méreteket ölt a tartósan munkanélküli, alacsony iskolai végzettségű cigány származású munkavállalók száma. A rendszerváltást követő gazdasági struktúraváltás főként olyan munkahelyek megszűnését eredményezte, melyek nagy számban foglalkoztattak alacsony iskolai végzettségű roma munkavállalókat is.

Az aprófalvas kistérségekben, a külső perifériákon – körökben – igen gyakran találkozunk 75–80%-os munkanélküliséggel, ugyanakkor a nagyobb városokban és vonzáskörzetükben valamivel jobb a foglalkoztatási helyzetük.

Az instabil foglalkoztatás általánossá válása törvényszerűen eredményezte a társadalmi dezintegrálódást, az állandósult megélhetési gondokat, valamint egy igen alacsony szintű szociális ellátásokra történő berendezkedést.

Az elsődleges munkaerőpiacon megkapaszkodók túlnyomó részének, a rendkívül

alacsony színvonalú, alulfizetett munka jelent jövedelemszerzési lehetőséget.

Az Észak-alföldi régióban (becslések szerint) a 16. évesnél idősebb cigány népesség 40%-a nem rendelkezik befejezett 8. általános iskolai végzettséggel. Mindössze 12–13% szerzett valamilyen szakmát, százalékokban szinte alig mérhető a közép- vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya.

A cigányság alulfoglalkoztatásának fő okait a képzettségbeli hiányosságok mellett az alábbiakra vezethetjük vissza:

- települési hátrányok (az apró falvakban élő romáknak legális munkalehetőséget nem kínál a helyi munkaerőpiac),
- a hagyományosan cigány munkaerőt foglalkoztató gazdasági ágazatokból való kiszorulás,
- a szegénységi csapdából eredő életviteli stratégiák (a szociálpolitikai támogatások gyakran meghaladják az adott munkajövedelmek nagyságát, így nincs a motiváció a munkavállalásra),
- az újonnan létesülő vállalkozások elsősorban a kvalifikált munkaerőt preferálják,

– folyamatosan tetten érhető, de nem bizonyítható foglalkoztatási diszkrimináció,

- a cigányság önszerveződésének és érdekérvényesítő képességeinek hiánya,
- a munkaerő-piacról történő tartós kiszorulás, a munkavégző képességek elvesztését vagy annak kialakulatlanságát eredményezte.

Mindezek alapján a cigányság munkaerő-piaci integrációja többirányú, komplex feladatok végrehajtását teszi szükségessé, mely feladatok ellátásához szükség van úgynevezett „összekötőkre”, roma munkaerő-piaci menedzser kistérségi hálózat létrehozására és működtetésére e program keretében.

A program során, egy komplex eszközrendszerrel felhasználva, a munkaerő-piaci reintegrációt célzó tevékenységek kerülnek megvalósításra. Azon túl, hogy célunk a roma munkanélküliek elsődleges, másodlagos munkaerő-piacon történő elhelyezkedésének, illetve munkaerő-piaci esélyeinek növelése, nagy hangsúlyt fektetünk megvalósítás során a munkanélküliség enyhítésében érintett és

A szolnoki csoport.
Fotó: Észak-alföldi Regionális Munkaügyi Központ.

érelkedelt partnerek, intézmények és szervezetek tevékenységének összehangolására, partnerségi viszonyaik kialakításának elősegítésére.

A programba 119 fő, többnyire érettségivel, diplomával rendelkező, elsődlegesen roma álláskereső lett bevonva, a foglalkoztatásban viszont 112 fő vesz részt, akik a program megvalósítása során az észak-alföldi régió kistérségi társulásainál, települési önkormányzatainál, valamint azok cigány kisebbségi önkormányzatainál munkaerő-piaci menedzser feladatkörben fognak tevékenykedni 2010. januárjáig.

A foglalkoztatást megelőzően két hónapos betanító képzésben vettek részt a régióban összesen 6 képzési helyszínen, ahol olyan ismeretanyagot sajátítottak el, mint például:

- *Jogi alapismeretek:*
 - általános és munkajog,
 - foglalkoztatáshoz és kapcsolódó jogszabályok,
- *Munkaerő-piaci intéz-*

ményrendszer működése:

- intézményrendszer felépítése, működése,
- Elhelyezkedést segítő humánszolgáltatások, rehabilitációs tanácsadások,
- Problémafeltáró interjú, stressz és stresszkezelés,
- Munkáltatói kapcsolattartás a gyakorlatban,
- Kommunikációs tréning:
 - egyéni problémafelvetések, megoldási módok
 - magatartási problémák felismerése,
 - kreatív gondolkodás fejlesztése
- Számítógépes alapismeretek, amely mind szükséges a programban meghatározott célok és feladatok elvégzéséhez
- kapcsolattartás a munkaerő-piaci intézményekkel,
- együttműködés a kistérség illetékességi területének településeiben működő közintézményekkel, helyi önkormányzatokkal, cigány kisebbségi önkormányzatokkal, regionális átképző központtal,

- a közvetett célcsoport munkaerő-piaci szolgáltatásokra, képzésre irányítása,
- törekvés a foglalkoztatást elősegítő civil szervezetek együttműködésének előmozdítására,
- a régióban, kistérségükben folyó, a cigányságot érintő, foglalkoztatásukat, munkaerő-piaci integrációjukat segítő programok végrehajtásának figyelemmel kísérése, kezdeményezése, a közvetett célcsoport ilyen programokba történő irányítása,
- a menedzserek ügyfélkörét jelentik azon panaszos, roma identitású magánszemélyek is, akik lakhatási, vagy munkavállalási problémájuk megoldásában a kistérségtől kérnek segítséget, továbbá felméri a hátrányos helyzetű ügyfelek helyzetét,
- adatszolgáltatási, statisztikai feladatok ellátása,
- tájékozódnak, tájékoztatnak munkaügyi kérdésekben.

A Foglalkoztatásukat bér és járulék költség támogatással, valamint munkába járással összefüggő helyközi utazási költség támogatással ösztönöztük.

A támogatott foglalkoztatók kiválasztása és a támogatás odaítélésének megalapozottsága érdekében a munkáltatók programba történő bevonása céljából szervezetünk pályázati felhívást tett közzé, melynek elengedhetetlen feltétele volt, hogy a pályázó önkormányzatok együttműködési megállapodást kössenek a helyi cigány kisebbségi önkormányzattal, valamint hogy a támogatott foglalkoztatást követően még legalább 3 hónapig támogatás nélkül továbbfoglalkoztassák a menedzsereket.

Bízunk abban, hogy a foglalkoztatást vállaló intézmények felismerik a menedzserek munkájának fontosságát, és megteremtik a finansziális feltételeit alkalmazásuknak a program lezárását követően is – tájékoztatta lapunkat Lukács Ilo-
na roma referens.

Józsa Zoltán

Nélkülözhetetlen a jó cigányzene

Ma már egy lassan kihaló szakma

Farkas Tibor eddigi élete során céljának tekintette az észak-borsodi város, Ózd sokszínűségének, az itt élő romák értékeinek népszerűsítését, elfogadtatását. Ennek jegyében gyűjti az ózdi cigányzenészek fotóit, írásos anyagokat, amelyeket az ország több településén, kiállítások keretében adott közre. Farkas Tibort az ózdi cigányság kulturális értékeinek terjesztéséért 2005-ben a helyi kisebbségi önkormányzat az Ózdi Cigányokért Díj elismerésében részesítette.

„Példaképnek állítsam”

– 1957-ben születtem Ózdon, s régi cigányzenész családból származom. Édesapám, **Farkas Géza**, hivatásos zenész, prímás volt. Az édesapám a rádióban, a televízióban sokat zenélt, de azt is elmondhatom, hogy a tanítványai is mind híres zenészek lettek. Az iskoláimat Ózdon végeztem, s 7 éves koromban tanultam meg édesapámtól hegedülni. Zenei iskolába is jártam, 12 éves koromban „áttértem” a klarinét hangszerre. Tizenöt évesen kezdtem el végül a dobolást, amelyet ma is aktívan művelek. 1977-től zenészként dolgoztam különböző ózdi szórakozóhelyeken. Nős vagyok, két lányom van. 1999-ben a General Electric ózdi üzemében dolgoztam, mint csoportvezető. Egészségügyi problémák miatt 2001-től rokkantnyugdíjas vagyok, 2007-ben pedig sikeres érettségi vizsgát tettem a miskolci Digitális Szak-

középiskolában. 2003-ban kezdtem el fotókat, írásos anyagokat gyűjteni az ózdi cigányzenészekről, hogy minden embernek bemutathassam életüket, munkásságukat, kultúrájukat, hagyományukat. A fotókiállításom már sok helyen bemutatásra került, így a közeli településeken, Ózdon, Budapesten (Roma Parlament), 2005-ös Cigány Karneválon, amelyre a Száztagú Cigányzenekar vezetője hívott meg. Az ózdi honismereti pályázaton két alkalommal 3. helyezést értem el, a megyei szinten 2. helyezést, s országosan 4. helyezett lettem a fotó és írásos anyagaimmal. Fontosnak tartom, hogy a roma gyerekek számára példaképnek állítsam ezeket a kitűnő zenészeket, hogy a tanulással, kitanúlással mindent el lehet érni. Szeretném, ha az egész ország megismerhetné ezeket a kiváló embereket, akik Magyarországnak sok dicsőséget szereztek – kezdte a beszélgetést Farkas úr.

A helytörténeti kutató is-

merősöket keresett fel, így kezdődött az ózdi cigányzenészekkel kapcsolatos információk és fotók gyűjtése. Adatokat, fényképeket kért, ez nem volt egyszerű, mert egy bizonyos idő után kérték vissza a képeket. Akkor még nem volt számítógépe, nem volt segítségével, ezért saját anyagi forrásból teremtette meg a technikai hátteret az információk, fotók tárolásához, rendszerezéséhez. Mint elmondta, sok segítséget kapott **ifjú Dobosy László** úrtól, aki az ózdi Városi Múzeum vezetője. Könyvben szeretné megörökíteni az ózdi cigányság élet-történetét, hagyományát és kultúráját, mert megítélése szerint, ha ez a téma nem íródna meg, akkor az érték elveszne az idő sodrásában.

Leginkább élőben

Farkas Tibor hangsúlyozta, hogy valaha a magyaros vendéglátás egyik elmaradhatatlan „kelléke” volt az asztaloknál megjelenő hegedűs, aki azt a nótát

húzta, amit a kedves vendég óhajtott. Ma már egy lassan kihaló szakma a cigányzenészeké, s kérdés: vajon lesznek-e olyanok, akik megértik, hogy ez tipikusan az a zene volt, amelyik leginkább élőben, a maga közvetlenségével hatott? Ózdon a cigányzene megjelenése majdnem egybeesett a vasgyár létesítésével. A XIX. század utolsó éveiben a vas- és acélgár fokozatos bővítése következtében egyre többen telepedtek le az üzemet övező munkáskolóniákon, gyarapodtak a környező települések. Egyre inkább jelentkezett az igény a szórakozás, a szabadidő kulturált eltöltésére. A gyártelepen létrejött az Olvasóegylet, megépült a Kaszinó, kerthelységek létesültek.

– A Rimamurányi, Salgótarjáni Vasmű Részvénytársasághoz az ország minden tájáról jöttek a képzett munkások, Magyarországról és külföldről egyaránt. Az 1920-as években Vasvárpusztá területén alakult ki

Ózd kereskedelmi és üzleti központja. Az innen nyíló Cipó-völgy elején telepedtek le a zenészcsaládok. Az azóta eltelt időszakban zenészdinasztiák nőttek fel, a legjobb zenészekről tanultak. Zeneiskolába jártak, konzervatóriumot végeztek, többen közülük országos, sőt, világhírű zenészekké váltak. Cipótelepet az 1970-es évek elején felszámolták. Helyére építették meg a város központjához tartozó iskolát. Az ott élő zenészcsaládok szét szóródtak a város különféle részébe, illetve az ország különböző helyeire. Ózdon már csak három hivatásos zenész él: **Balogh Antal** primás, aki ma is a Száztagú Cigányzenekarban zenél, **Oláh Kálmán** nagybőgős (nyugdíjas), valamint **Balogh Rudolf** primás (nyugdíjas). A régi úri cigányzenész őseink az urak szokásait másolták önmaguk és családjuk számára. Altalában a cigányok a város széleire telepedtek le. Ózdon a város központja mellett építkeztek, ott éltek. Ezt általában telepnek nevezték, de itt megtalálhatók voltak a szegény sorsú magyarok, a zsidó származású emberek, és az egyszerű munkás cigányok is.

– A jó muzsikus tehetségét elismerte az ott élő egész környezet, a gyár teljes vezérkara, és Ózd város vezetése. Ezek a zenész romák műveltek voltak, odafigyeltek a házaik tisztán tartására, állandóan szép ruhákba öltözködtek, gyermekeiket szépen, tisztán járatták. A muzsikusok alapvető öltözeke: fehér ing, nyakkendő, és a sötét öltöny volt. Erre szükségük volt, mert színpompás helyekre jártak dolgozni, ahol az urak és a hölgyek szebbnél szebb ruhákban jelentek meg. A családjaik-

ban főbb cél volt, hogy gyermekeik rendszeresen járjanak iskolába és mellette a hagyomány szerint tanították, taníttatták valamelyik hangszerre. Ezért nem szégyellték a másodlagos munkát, ha kellett éjjelnappal dolgoztak, hogy zenésszé taníthassák gyermekeiket. A boltokban hitelük volt, fizetés nélkül bármit vásárolhattak. A hónap végén mindent az utolsó fillérig ki tudtak fizetni, mert volt becsületük és nem akármilyen munkahelyük. Cipóban már nem putrikban, kunyhókban laktak, hanem az akkori kornak megfelelő vályogházat építettek maguknak. A környezetükben élő munkás cigányok, akik a gyárban dolgoztak, nagyon becsületes, dolgozó emberek voltak. Ők voltak azok, akik tisztességesen éltek, beilleszkedtek az ott élő zsidó, magyar, zenész emberek közé, így alakult ki egy kivételes szereteten alapuló jó baráti kapcsolat.

Ózdi cigányzenészek

Farkas Tibor azt is megjegyezte, hogy a múlt században, a városokban, falvakban a zenészek nagy része nem kottából tanult, hanem hallásból. Azok a falusi zenészek, akik nagyon komolyan gondolták, hogy zenészek lesznek, szüleiknek bizony ki kellett nyitni a pénztárcájukat és a legközelebbi városba kellett menni zeneiskolába beiratkozni. Elvégzése után a tehetséges jó tanulóknak csak ezután jöhetett, hogy egy kiváló zenésztől tanuljon sok-sok szép régi és új nótát. Nagyon sok éven át tanulnia kellett, néha 5–6 órán keresztül szorgalmasan gyakorolni. Játék az nagyon ritkán volt. A zenét tanuló gyerek természetesnek tartotta, hogy neki ezt kell ten-

nie, a vérében volt a zene. A tanító egy-két alkalomra bevitte magához a vendéglőbe, hogy szokja a légkört. Ezt azért is tették, hogy még jobban vágyódjon, még jobban akarjon zenész lenni.

– A cigányzenészek fő célja volt a társadalomban való érvényesülés, valamint a cigányság elfogadtatása. Hangszereiknek mesterei voltak. Az egész országban megbecsült és nélkülözhetetlen embereknek tartották őket. Amikor a muzsika felcsendült a hallgatók elfelejtették gondjaikat, bánatukat. Egy kancsó bor mellett mulattak, táncoltak, daloltak. 1971 óta már az itt élő kiváló muzsikusberek gondoskodtak Ózd kulturális szórakoztatásáról. Hosszú lenne az ismert zenészek nevének felsorolása... Az 1940. előtti időszakból megemlíteném idős **Magyari Géza** bőgőst, **Magyari Géza** primást, **Magyari Jenő** cimbalmost, **Oláh Kálmán** primást, **Gallyas Géza** primást, idős **Farkas Géza** primást. A következő újabb generáció tagjai közül **Balogh Antal** primást, **Beke Rudolf** cimbalmost, **Horvát Gusztáv** brácsást, ifjú **Gallyas Géza** primást, s a napjainkban is élő híres zenészek közül **Baranyi József** primást, **Balog Dezső** klarinétost, **Farkas Rezső** primást, **Balogh Ernő** primást. De ismétlem, hosszú lenne a teljes felsorolás. Az 1960-as és 1970-es években már a zenészeink a fővárosba és a legnagyobb vidéki városokba mentek muzsikálni. Zeneileg hamarosan elismertek lettek. Most a legkiválóbb zenészekkel, és a legkiválóbb zenekarokban játszanak, mint a Rajkó zenekar és a világhírű Száztagú Cigányzenekar. A zenekar primásai között ózdi az egyik ve-

zetőprimás, **Berki Béla**, aki többszörös állami kitüntetett. De kitüntetett ifjú **Balogh Dezső** klarinétművész és **Horváth Zoltán** brácsa művész is. A Száztagú Cigányzenekar tagja még **Balogh Antal**, idős **Balogh Dezső**, **Farkas Rezső** primás, **Oláh Rudolf** csellós, **Horváth Gusztáv** bőgős, **Horváth Vilmos** csellós, **Horváth Jenő** klarinétos és még sokan mások. A Száztagú Cigányzenekar volt vezetője, **Raduly József** is nagyon közel áll városunkhoz, az ózdi zenészekhez. Nővére Ózdra jött feleségül Balogh Dezsőhöz, akit úgy ismernek, mint buszsofőr, de elsősorban zenész volt. A bátyja kitűnő cimbalmos volt, egy jó ideig Ózdon a Halász csárdában és a Gülbaba étteremben zenélt. Balogh Ernő, az Interkontinentál Hotel vezetőprimása, s több mint tíz éve dolgozik ott. A nagy zenész elődök a felnövekvő generációknak a példaképei, akik az ózdi emberek emlékeiben még mindig élnek. A mai zenészek már Budapesten a legnagyobb zenekarokban, s külföldön dolgoznak. Magyarországnak és Ózd városának nagyon sok dicsőséget, elismerést szereztek. Mindegyik büszke arra, hogy Ózdon születtek, s bárhol járnak a világban, büszkén vallják magukat ózdiak. Sajnos a cigányzenészek igazi nagy generációja már eltűnőben van, a mai fiatalok körében pedig nagyon kevés az utánpótlás, és a zenére is csökkent az igény. A mai modern világban már a cigányzene nem ugyanazt jelenti, mint a közelmúltban. Reméljük ez változni fog a jövőben, hiszen az emberek továbbra is szeretnek mulatni, szeretik jól érezni magukat, amihez pedig nélkülözhetetlen a jó cigányzene.

Szögény Dankó Pista (részlet)

A HALÁLOS ÁGYON

A szemközti karosszéken az anyja meggypiros hárászkeendője foszladozik. Vastag pamutszálak bomlanak lefelé, kósza arabeszk a perzsaszőnyeg virágain. Ha felnyitotta időnként a szemét, azt látta. És mindig csak azt.

Mintha az egész életét belékötötte volna **Kece Maris** abba a kendőbe, amit aztán odaajándékozott **Mijó Rúzsinnak**. Az anyja most is a közelében van és időnként kiülteti Ilonka segítségével a karosszékbe, amíg megborotválják, elsimítják a lepedőt, fölrázzák a vánkosit.

Utolsó szegedi látogatása egy daltársulati körúttal volt egybekötve.

„1902. június 1-én Dankó Pista híres együttese a Tisza-szálló udvarkertjében tartja hangversenyét. A műsoron a legújabb dalok szerepelnek: *Nagy a sírás-rívás a cigánysorban – Ugye most már másnak mondd?* – *Tudjátok-e, mit álmodtam?*

Papp János, a széphangú baritonista énekelte a „Hallgasson el a hegedű, madár se daloljon” címűt. Meglátogatta szegedi barátait. Vásárhelyről is jöttek át kedves ismerősei és persze **Czutor Bélát** is akarta látni.

Június 14-én van a búcsúest szülővárosában. Ezzel be is fejezi a hangversenykörutat... rongált egészsége helyreállítása végett délvidékre kell utaznia.”

(A Szegedi Napló híradásából)

* * *

A múlt őszen, Biharban, Tenkén kapott tudóvérvérzést 1902. június 14-én, a színpadon, előadás közben. Utána Nagyváradra igyekeztek volna ismét.

Riadalom támadt a társulat tagjai között. Szétszéledtek.

Tenkéről vitték Csengődre. Kecskemétig vonattal, onnan Kiskőrösre a keskeny nyomtű kisvonattal, onnan meg szekérrel.

Dolgoztatott július 9-ig, ahogy az akkoriban kiadott nótafüzetek fedelein ábrázolták – egy homokbuckára dőlve kotáz, jól látszanak homlokára hullt hajfürtjei.

Innen, Csengődről keltezett egy levelet augusztus 25-én **Chemechei Jenő** barátjának, melyben *A halász szeretője* szegedi előadásáról kért információt.

Balla Jenő barátjának is küldött egyet: „... A szegedi előadásra elmegyek még a koporsóból is, de valószínűleg hama-

rabb is, huzamosabb időre, mert itt már hadilábon állok a kosszttal, örökké csirkét eszek és már olyan szépen tudok kukurizkolni, hogyha valami kiéhezett öreg tyúk meghallja, rögvést rám mászik.

Egészségem fuccs! Azt hiszem, az ősz vagy a tavasz elbánik velem, ezért sietek haza, hogy hazai földben temessetek el.

Isten veled, ölel igazi barátod, számtalan szor;

Dankó Pista
1902. augusztus 25.”

* * *

Egy délután, miután evett egy kis levest, kiment a buckákra kedves vadrózsabokrait nézegetni, de nem sokkal később annyira rosszul lett, hogy segítségért kellett kiáltania.

Az udvaros-vincellér vitte be a házba, félig ölben, mint egy gyereket.

– Ej, ej, hát nem fogadott szót, Dankó úr. Hiába kérlete magát a felesége.

Most sógoráék Pauler utcai lakásán fekszik, a spalettákkal lesötétített szobában, Budapesten, a Horváth-kerthez közel.

– Micsoda huzatot csinál az a fene hosszú alagút – tért vissza benne a gondolat újra és újra.

Addig invitálta sógora is – „majd összébb húzzuk magunkat” –, hogy végre is beleegyezett, hogy itt fogadhassa a betegágyánál az egyre gyakrabban és egyre seregebben megjelenő országos hírv, koszorús barátokat.

Sokan teljesen elmaradtak, mások naponta szenvlegetek az előszobában. Hallotta a hangjukat. Érezte, hogy nincs sok ideje hátra, annál inkább dolgozott. Hajtotta volna még mindig a becsvágy? Vagy a pénzkeresés? A munka tartja még életben.

Tanulmányozza a Magyar Nemzet Története nemrég megjelent vaskos kötetit, az ifjú Mátyás királyról szeretne vírádám, dalos színművet írni **Küry Klára** számára, nadrágszerepet. De este nyolckor rájön a láz, s éjjel egyig, kettőig gyötöri. Felesége ápolja, akit édesanyja is így becéz: Nagyhajú asszony.

Októberben a lapokból értesült, hogy író és képviselő barátai **Wlassics** miniszterhez mentek deputációba, anyagi segítséget kérni egészsége helyreállításához...

Jó néven vette, mi több, örült, hogy a szegedi írók és hírlapírók hangversenyeiket rendeztek javára.

Mindig is az írók támogatták, ha rászorult, vigasztalták szavakkal, pénzzel...

Megadással tűrte a betegségét, amiről tudván tudta, hogy előbb utóbb el fog vele bánni.

Sajnálta odahagyni a nemrégén vásárolt csengődi fatornyos kúriát, melynek bádog tetején szélkakas nyikorgott, ha fúj a szél. Amikor három éve megvásárolta, a környék összes gazdáját meghívta áldomásra a vadrózsabokrok közé. Jöttek jó szívvel.

Befogadták, megkóstoltatták vele borait, hozták demizsonokban.

– Jó ám ez a mi homokbuckáinkon termett borocska, ugye fain?

Utána együtt énekeltek az egyik legnépszerűbb Dankó csárdást, aztán a legújabbat, a Csengőd ihlette dal.

*Csitt babám, ugye jó volt az este,
Csitt, mikor együtt ültünk a kertbe,
Jaj de jó volt, hogy megcsaltál,
Rózsa helyett csókot adtál,
Kettő helyett hármát adtál cserébe.*

*A csengődi pusztába csoda van
a buckába,
Ha kérdezed micsoda, majd
megmondja a bora
Ültess bele venyigét, kóstolgassad
a levét,
Majd megtudod utána, hogy mi van
a buckába,
A csengődi buckába.*

Igen, sajnálta a prérsházat, a nyolc hold buckát a kutyatejjel szegett rozszant kerítéssel együtt és kelleetlenül fölbumiliztatta magát Budapestre.

Otthon, Szegeden a Hangász utcában nemigen nőttek virágok, de amik az emlékezetében megmaradtak, nagyon kedvesek voltak a számára. A Kocindáék kerítés mellett késő nyáron pulykatakony szökkent, odébb meg mályva. És nagy vaskotlában oleánder. Az estikét is kedvelte, de legjobban az illatos violát. A bárszonka is szívéhez nőtt, az igénytelen török szegfüért meg egyenesen rajongott. Az őszirózsa a halált idézte benne, nem is bírta látni sem.

Válogatta: Paksi Éva

DANKÓ PISTA

Az ember azt hinné, hogy legalább egy olyan cigány személyiség születésének 150. évfordulója, akit a többségi társadalom egyértelmű

egykor a falai között. Rövid félórás szörfölés elég rá, hogy a világhálón mintegy száz olyan településre akadunk, ahol utca, út vagy tér

– s talán még ma is – legkedvezőbb megítélése kísér, igazán képes mozgósítani a honi roma kultúrköröket.

Az **1858-ban világra jött Dankó Pista** emléke ma is eleven. Jócskán él még valami az alakját már életében körülölelő határtalan tisztelgeből. Halálától tíz év se telt el, amíg Szegednek népe és országos tisztelői egészalakos köztéri márványszobrot „közadakoztak” össze, s állítottak fel a Tiszaparti város egyik főhelyére. Több városunkban emléktábla jelzi, hogy megfordult

lett elnevezve róla (a fővárosban kettő ilyen is van). Kis ügyességgel még határainkon túli példákra is lelhetünk, a szerbiai Magyarokérség térképén szerepel például egy „улица Данко Писте” (ejtsd: ulica Danko Piste), a romániai (erdélyi) Székelyhídhöz tartozó Kiskútvolgyén pedig ma is áll egy Dankó Pista-telep. Nyilván ennél több példát is lehetne találni, hiszen a megyeszékhelyeken, s a nagyvárosokon túl a Dankó utcák, Dankótelepek leginkább a régi cigánysorok helyét hagyomá-

nyozzák a mára, vagy a szégyenszemre még napjainkban is elborzasztó állapotú cigánytelepeken átvezető utakra figyelmeztetnek.

Mindez a kései dicsség örömeibe nem is kevés örömet kever. Azt azonban így is nyilvánvalóvá teszi, hogy Dankót, az egykori

nótakirályt, a világvárosoktól az Isten háta mögötti kistelepülésekig jeles nagyságnak tekintik, tekintették.

A MÁV Budapest és Szeged között közlekedő egyik Intercity-járata, az észak-alföldi Biri településen egy Általános Iskola, Szakképző Iskola és Gimnázium is az ő nevét viseli. Születésnapján, június 15-én a település önkormányzata által rendezett ünnepség keretében a szatmari Művelődési Ház és Könyvtár is felveszi a nevét. A regionális munkaügyi Központ Orosházi kirendeltsége: már áprilisban kiírt a Dankó-évforduló alkalmából egy rajzpályázatot az általános iskolás roma gyerekeknek: „Mi leszek, ha nagy leszek?” címmel. (A tanítói pályáról álmódó *Rostás Csilla* 4. osztályos tanuló nyerte, akinek e helyről is gratulálunk.)

Nincs kétségem, hogy Szegeden a Dankó-szobornál és a nótaköltő szépen felújított csengődi egykori kúriájánál is megtartják a minden évfordulón hagyományos zenés koszorúzást, s emlékidéző ünnepséget. Őszintén remélem, hogy szlovákiai Királyhelmece Pilangó Polgári Társulása – bár a Csemadok támogatását nem tudta elnyerni – vala-

honnán mégis kap majd hozzávalót, hogy az év végéig megrendezhesse a felvidéki I. Dankó Pista prímásversenyt, s az Artisjus Egyesület

*„Magyar Dankó Pista, áldjon meg az isten,
Akinek a lelke elvágódik innen,
Akit kerget, hajszol sóvár; beteg vágya,
Akinek a lelke magyar földön árva,
Megmenti, megtartja a te magyar lelked,
A te nagy bánatod, a te nagy szerelmed,
A te duhajságod, a te kacagásod...
Visszaadtál nekem egy veszett világot! ...*

*...Magyar Dankó Pista áldjon meg az isten,
Hogyne szeretnélek, hogyne szeretnélek...”*

(Ady Endre: Dankó)

idén is kiosztja a magyar nóta magas színvonalú művelésének elismerésére 1999-ben alapított Dankó Pista-díját. Szeged városa emlékévet hirdetett számára. Megkoszorúzták a sírját, a Somogyi-könyvtárban emlékkiállítását nyitnak, a Móra-múzeumban koncertet rendeznek.

Mindezt nagyon fontosnak, mégis szörnyen kevésnek érzem. A cigányság vezetői óriási lehetőséget hagytak ki: 2008-ból országos Dankó Emlékévet lehetett, s kellett volna csinálni. Ha van ugyanis összekötő-, átjáró híd a magyar és a cigány kultúra között, akkor azt – egyelőre – mindenképpen Dankó Pista testesíti meg. Ne tessék fanyalogni egyik oldalról sem! (Szinte hallani vélem a lekicsinylő hangokat. Egyfelől a magyar nóta főúri és dzsentris mulatozáshoz kötöttségét, valamint a szirupos műzene vádját, másfelől a roma hagyományok felkent bajnokai részéről szokásos éppily előítéletes, ostoba és értelmetlen kirekesztést. Dankó a velejégig roma volt, ahogy a velejégig magyar is. Úgy, ahogy akkor lehetett.)

Nem szabadna elfelejteni, hogy – amint arra *Adám Jenő* zenetörténész felhívta a

„...Tüskebokor szült, barna éj nevelt,
Az élet, hej sokat rád térdepelt,
Napos oldalán sose járatott,
Szemedre hányta bujdosó fajod -
Szegény cigány, hitted-e valaha,
Hogy városodba így kerülj haza?...”

(Móra Ferenc: Dankó köszöntése)

figyelmet – a kiegyezést követő elnémetesedő magyar világában a ’48-as szellem, és a magyar nyelv ébren tartója volt a nóta! Dankó éppen attól vált korának népi kultúrcsillagává, hogy tökéletesen ráértett a közhangulatra, s a műfaj szabta határok között, azokat tágítva a legmagasabb művészi hőfokon volt képes kifejezni a feltámadó igényeket. Erdemes elgondolkodni rajta, hogy a kortárs irodalom szinte minden valamire való tagja hódolt előtte. A ma már – joggal – lesajnált Pósatól az istenített Adyig tartott ez a meggyőzően hosszú sor.

Szávay Gyula „költő-pajtásának”, Tuba Károly „a szegény magyarok zengő nótájának”, Gárdonyi Géza „cigány Petőfinek”, Ady Endre „magyar Dankó Pistának” nevezte, és Isten áldását kérte a fejére. Móra Ferenc egyik versében így rögzíti a Dankó-jelenséget: „Művészek, költők hódolnak neked. / Szívük verése muzsikál feléd, / Lelkük terítik szőnyegül eléd...”, s valóban így is volt. Ilyen közismertség és ekkora ünneplés azóta sem ért még cigány embert hazánkban. Elhatalmasodó tüdőbajának gyógykezelése, majd 1903-ban bekövetkezett halálakor a méltó temetése, majd szobra ügyében az ország értelmisége leveleket írt, adományokat gyűjtött, kapcsolatokat mozgósított. Wlassics Gyula kultuszminiszter, Pekár Gyula, író, politikus és miniszter, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Herczeg Ferenc, Gárdonyi Géza és Rákosi Viktor (Sipulusz) írók, Blaha Lujza színésznő, Feszty Árpád festőművész, Fadrusz János

szobrászművész, Szávay Gyula, Zempléni Árpád, Jakab Ödön, Pósa Lajos, Koroda Pál és Ábrányi Emil költők, Eötvös Károly ügyvéd, író, politikus aláírása is ott olvasható az iratokon (hogy csak néhány, ma is igen jól csengő nevet ragadjunk ki közülük). A hétköznapi emberek között is hihetetlen nagy volt a népszerűsége. Jól szemlélteti ezt a Tiszatáj és a Mikszáth szerkesztette Országos Hírlap

egy-egy írása. Az előbbiben a nagyváradi Bazárkertről írják szellemesen, ahol nemegyszer fellépett a társulatával: „Ha Dankó itt van, nem jut székhöz a vendég, ha Dankó nincs itt, nem jut vendéghez a szék.” Utóbbiban pedig a Magyar Királyi Postát ért vádakra – mely szerint a drága bélyegek ellenére sem érkezik meg időben a küldemény a címzettekhez – 1898. május 16-án a következőket olvashatták védekezésként. „Megtörtént már olyan dolog is, hogy a két-krajcáros levelezőlapra csak az volt felírva, hogy Dankó Pista zeneszerzőnek Magyarországbán, és harmad-

nap reggel kézbesítették a levelezőlapot Csíkszeredán, ami végtére nem is olyan könnyű dolog, amikor a helységnevet újságokból kell kinézni...” (Azaz a napisajtóból kell és lehet megtudni, éppen merre jár – a postai alkalmazottak által is jól ismert, mással össze nem téveszthető – ünnepelt zenész).

Dankó Pista a magyar nótakincs és nótakultusz megújítója volt. Négyszáznál mindenképpen több dal szerzősége fűződik nevéhez, de utolsó útján tudjuk, azért húzta éppen félezer cigány az „Eltörött a hegedűm...” és a „Most van a nap leme-

nőbe, kimegyek a temetőbe...” kezdetű nótáját, mert úgy tartották, hogy az ötszázat is elérte a számuk, s minden nótáját egy külön hangász kívánta képviselni. Dalai közül több – egy néhány hónapja ugyanitt közölt írásomban felhívtam már erre a figyelmet – a saját versére íródott, így a nótaköltők, a cigány irodalmárok között is ott a helye. Nemcsak dalbetéteket komponált a különféle népszínművekhez, hanem maga is vállalkozott ilyenek írására. A pataki leányok (bemutató: 1893.); A Balassi Ármínnal közösen írt A cégér (1894.); a cigány környezetben játszódó 3 felvonásos életkép, a Cigányszerelem (1898.) A halász szeretője (A pataki leányok átdolgozása, 1899.), A kun menyecske (1901.); valamint a Cigányélet (1903.) mellett kéziratban fennmaradt a Búcsúfia és a töredékes Jó madarak is.

A kritikusként vitriolos tollú Ady elragadtatással írt A halász szeretője bemutatójáról: „Nem írt ugyan Dankó sem szociális drámát, sem magyar operettet, de írt egy élettel és igazsággal telt történetet. És mert élet: drámai. És mert igaz: nagy hatású. Ami a munka technikai részét illeti, hát az bámulatot keltő. Dankó mint kész színpadi író mutatkozott be, megbecsülhetetlen érzékkel a színpadi hatás iránt. A darab stílusa zamatos, szép, magyar stílus. A darab pedig egyedül érdemes íróvá teszi, kit eddig „csak” zseniális dalköltőnek ismertünk.” Ez mindenképpen azt sejteti, hogy színpadi szerzőként is megütötte a népszínművek műfajában az akkor elvárt mértéket.

Sok szép dolga lehetett volna a – cigányokkal kapcsolatosan felkorbácsolt indulatokkal terhes korunkban bűnös nemtörődomséggel – meg nem hirdetett országos emlékévi össze nem hívott emlékbizottságnak. Egy tudományos tanácskozáson

megvitathatták s egy megrendelt tanulmánykötetben értékelhették volna Dankónak, mint színpadi szerzőnek a szövegírónak a helyét és szerepét. Elvégeztethették volna zeneművei, forrásai kritikai elemzését, a népdalkincs hatását műveire és művei hatását a későbbi népműdalokra, zeneszerzőkre. (Dankó még a világ komolyzenei hangversenytermeibe is állandó belépőt kapott, hiszen Bartók II. hegedűversenyébe két művét is beleszötte melléktemaként. Azt a két fájdalmas nótát, amellyel a koporsóját kísérték.)

Megejtették volna a még ma is csak részben feldolgozott hagyatékának összegzését, a többek által is feltelezett lappangó

kottáinak felgyűjtését. Egy Dankó Pista összkiadás megszervezését. A róla készült festmények (nem egy ilyenről tudunk), szobrok és kisplasztikák és fényképfelvételek kiállítását. Egy emlékbélyeg kiadásának előmozdítását. Valamelyik népszínművének felújítását, tévéfilmmé átdolgozását. Egy sokestés és sokhelyszínes, országjáró Dankó-koncertsorozat megszervezését.

Egy népszerű, az életéről szóló televíziós ismeretterjesztő vitaestnek is komoly szerep juthatott volna. Dankó Pista szűkre, mindössze 45 évre szabott létét számos regényben, emlékiratban és elbeszélésben, színműben, s egy meglehetősen szirupos filmben is feldolgozták. (Jellemzően ez a film sem szerepelt június 13–14-én egyik tévécsatorna műsorán sem!) Gárdonyi József, Kőhegyi Lajos, Bodrogi Zsigmond,

Nagymihály Sándor, Herke Mihály, Horváth Dezső, Keszti Imre, Csongor Győző, Csemer Géza és mások is alaposan beleásták magukat a Dankó-életútba, mégis számos kérdőjel maradt. Kezdvén a születési hely és a születési nap körüli vitákkal, s folytatva a Joó Ilonával kötött házasság(ok) ellentmondásaival. Jó lenne végre egyértelműen lezárni azt a nézetütközést is, hogy egyes szakmunkák szerint Dankó nem volt képes maga lekottázni a szerzeményeit, miközben több visszaemlékező saját

„... S ha jelt ki se állít, hol halva aláhull
A szürke pacsirta az ég magasából,
S ha nyom nélkül elvész szellő susogása,
Szilaj viharoknak dörgő muzsikája,
Akinek lelkében mind együtt valának,
Minek a síremlék egy szegény cigánynak?

Valahol e honban zengő vigalom van,
Valakinek lelkén fátylas siralom van,
Valahány dal csendül, holdvilágos éjen
A búzamezőben, az erdőn, a réten –
Róla minden színben élő emlék támad –
Minek a síremlék egy szegény cigánynak?”

(Móra Ferenc: Minek a síremlék?)

kezű kottairására emlékezik. Érdemes lenne újra, a történelmi távlat tárgyilagosságával megvizsgálni élete nagy sérelmét, a terhére rótt plagizálási ügyet is, amelyen el is marasztalták. Talán még betegség, kezelés- és kórtörténete is

tartogat feltáratlan információkat. A róla szóló hírlap-, tudományos és szépirodalom bibliográfiájának összeállításával is tartozunk. Dankó több cigány szövegű dalt írt. Ezek nyelvi elemzése is történelmi adósság, ahogyan a máig tartó Dankó-kultuszok tartalmi, érzelmi és érdemi változásai is.

„Egy cigány, aki márvány-

szobrot muzsikált ki magának, páratlan dicsőség ez az egész világon. Dankó Pista az Isten kegyelméből való költők kiváltságos rendjéből eredt. A nótákat úgy hozta magával erre a földre, a szíve mélyéből, gazdagon, tékozló gyönyörűséggel. Amihez ő hozzáért, az muzsikálni kezdett, amit ő érzett és gondolt, abból melódia támadt. Példátlanul dús termés az övé, a magyar nóta zenészei időtlen időig arathatnak belőle. A szegedi föld és szellem szülötte volt, a szegedi géniusz öltött testet az ő művészetében. Dankó Pista maga a szeretetreméltóság, az ő tisztelete igazán szívből jön, mert ha valaki volt a magyar művészet nagy virágos kertjében, ki mindenkinek eltalálta a maga nótáját, akkor az első sorban Dankó Pista volt.” – írta róla Juhász Gyula.

Dankó Pista az egyetemes magyar kultúra és az egyetemes roma kultúrtörténet sajátos alakja volt és maradt. Emlékének ápolása is közös feladat. Ezt tudatosítani azonban a romáknak is kell. Ennek lelkiismereti kérdéssé kell válnia. Egy országos emlékévi sokat segített volna, ám a

„... S ha jelt ki se állít, hol halva aláhull
„...Magyarnak szültek, sírva vígadónak;
szegények sorsa, bújja ellepett...

...Mire vitted? - Egy nép cigánya voltál...

...A bánatra volt fölhangolva lelked,
s a szabadulás boldog ütemét,
mint annyian, csak haláloedban leled.”

(Ratkó József: Dankó Pista)

felsorolt munkák nehezebben, de folyamatosan is elvégezhetők. Ma még! A magyar nóta, a cigányzenekarok háttérbe szorulásával/szorításával érezhetően kihűlőben van Dankó példája, legendája. Úgy tűnik, egyáltalán nem lelkesíti már az övéit sem. A huszonnegyedik órában vagyunk.

Hegedűs Sándor

Hegedűs Sándor

Tenigl-Takács László

Szentmárton könnyei

ALiget Kiadó még tavaly decemberben jelentette meg *Tenigl-Takács László Szentmárton könnyei* című kötetét. A könyv a műfaját tekintve szociográfia, amely az ország egyik legszegényebb végvidékén, a dél-baranyai Ormánságban található Alsó-szentmárton életét mutatja be. Az ezer-kétszáz lelket számláló község a helyrajzi ismertetőik szerint „1980-tól etnikailag színcigány település”. Mindenképpen érdemes lehet tehát a közfigyelemre. Az előítéletes olvasó éppúgy öngigazolást remélhet tőle, mint az antirasszista, ezért sejtetően jó lóra tett a kiadásra vállalkozó könyves csapat.

A szociográfia (a társadalomrajz) több értelemben is határműfaj. Amennyiben igényes, a szak- és szépirodalom határvidékét járja. Miközben egy-egy tájegység, település, vagy társadalmi csoport életmódját írja le tudományos eszközök segítségével, az értő megfigyelés, az együttélés és a beleérzés, a közös tapasztalás, a jó és rossz élmények óhatatlanul

személyessé teszik az ilyen írásokat. Ez nemcsak megbocsátható, hanem egyenesen elvárt „vétek”. A láttatott valóság a helyszíni jelenlét, „a magam láttam, magam tapasztaltam” tanúságát hordozza, így azok a tévedések, csúsztatások, félig igaz, vagy egészen hamis állítások is, a szerzőt ért „megvezetések” is tükröződhetnek bennük, amelyek az adott helyszínen pletykaszinten élnek. Egy új szociográfáról képet adni igyekvő kritikus jól teszi hát, ha fél évet kivár, hogy meghallhassa a mű hitelével kapcsolatos helyi tiltakozókat.

E könyv egyes részletei már egy évvel korábban megjelentek a Liget folyóirat hasábjain, s azok sem keltettek viharokat. Az eltelt idő így többszörösen igazolta, hogy az alsó-szentmártoni beás közösség igazsága nagy sérelmet nem szenvedett a személyes hangú ismertetésben. A vesztégzárát így feloldom, s igen jó szívvel ajánlom Tenigl-Takács könyvét olvasóink figyelmébe.

A szerző a magyar szociográfiai irodalom legjobb hagyományait követi: Nagy Lajos, Féja, Illyés, Szabó Zoltán, Erdei és – az ugyancsak ormánsági társadalomrajzot írt – Kodolányi nyomdokán halad. Az ő soraihoz azonban nem a beleszületés és nem is a kutatói hajlam, hanem önként vállalt sorsközösség adja a hitelesség aranyát. A budapesti születésű Tenigl-Takács László (1958-) a Tan Kapuja Buddhista Főiskola egyik alapítója, s jelenlegi tanára, négy éve alapította meg barátaival a Kis Tigris Gimnáziumot a Baranya megyei cigány diákok számára. 2005 nyarán költözött Alsó-szentmártonba, ahol az említett gimnázium német nyelv, irodalom és történelem tanára. Műfordításai és tudományos írásai mellett költészettel is foglalkozik, jelen könyvében is közli néhány – a témához tapadó – versét. Érzelmi kötődése az évek során egyre gazdagabb lett. Ezt számos leírt, színes története mellett azok az

odavetett megjegyzések is mutatják, melyek szerint élettársa-menyasszonya (majdani felesége) is a helyi cigány közösségből került az oldalára.

A kötet címe különös – csak belülről megélhető – jelkép. Lacrima Színmarti (Szentmárton, vagy tágítva a szót: Szent Márton könnyei) ezt a nevet választotta magának a faluban a kamaszlányok által szervezett gyermek táncegyüttes, amely már az első fellépései előtt meg is szűnt, hamvába halt. Valahogy úgy, ahogy a helyiek minden eddigi kiemelkedési kísérlete.

Reménytelennek tűnhetett a tanár úr próbálkozása is, hogy mindezeket írásba szedje. Még készülöben volt a könyv, amikor így sorolta fel a dolog hátulütőit: „Cigányokról... nehéz manapság jót írni úgy, hogy abban ne legyen egy kis szörnyűség, no nem *annyira* szörnyűség, mint amikor az ember belecsúszik valamiféle világzenés cigány-romantikázásba, altruista, esetleg dokumentarista albertschweizerkedésbe. A pontos kép megrajzolása azért is nehéz, mivel kiszolgáltatottság, megalázottság és szegénység – főként, ha benne él az ember – olyan természetes velejárója a létnek, mint a napszakok váltakozása vagy az időjárás. Bár Szentmárton szemmel láthatóan nem szenved, szenvedése mégis olyannyira szem előtt való, hogy éppen ezért nem zavar bele a látványba. Buddhista hasonlattal élve talán olyan, mint a közvetlenül a szemgolyó előtt lengedező hajszál. Vagy mint a veleszületett, élethosszig viselhető betegség. Vagy mint a szenvedés Alsó-szentmártonban.”

A szegénységben élők nemcsak annak kiszolgáltatottak – figyelmeztetett – ahogyan élnek, hanem azoknak is, akik ezt az életet a világnak bemutatják.

A műfaj szabályainak megfelelően épp ezért előbb a tényeket záporoztatja. Szikár történelmi visszatekintéssel mutatja be a folyamatot, amely azzal kezdődik, hogy a törökkorban elnéptelenedett vidék sváb és főleg sokác telepéseket kapott. Az újjáépített faluból az évszázadok során „Magyarország első, csak cigányok által lakott” települése vált. A egykori sokác-cigány együttélés,

a hosszú átmeneti korszak – bár szájhagyományai szerint voltak kisebb felzúdulások – szinte észrevétlen folyamatossgal, a „lassú víz, partot mos” jelenségnek megfelelően ért véget. Az előítéletes legendák szerint (a szerző jelzi, hogy néhány helybeli is így gondolja) a cigányok elüldöztek az őslakókat. Nem így volt! A szűkülő lét, a nyomor dobálta őket messzire. Az a sajátságos nyomorúság, amit átokként, örökségként – több fejezet is igazolja – a mai falulakók, valóságos röghöz kötöttként viselnek.

Statisztikai adatok (lakosságszám, születési- s halálozási mutatók, az épületek, a csatornázottság, az ivóvízhez jutás, a közlekedési-, munka-, segély- és étkezési viszonyok, a választások mérőszámai) dobálják körbe készként azt az egyre szűkülő szabadságot, amelynek minden itt lakó kényszer-része.

Jelenlegi helyzetüktől függetlenül általános aranykorként emlékeznek vissza a helybeliek a kádári időkre, amikor munka, biztos megélhetés, az ezekkel járó viszonylagos tisztelet mellé azóta szilánkjaira hasadozott öntudat s önbecsülés is társult. A másik – tisztavirág életű – fellendülést a délszláv háború néhány éve hozta: a megélt csempész, de a szabályos határátkelői kereskedelem, s szolgáltatások révén is. Ma már ez is a múltba vész.

Aki száftos történeteket várna az a csargó cigányokról, az rossz helyen keresgél. Az egymásnak is kiszolgáltató szentmártoniak élete – ennyi elfogódottságot nézzenek el e sorok szerzőjének, aki más ormánsági falvakba volt bejáratos – nem sokban különbözik, sőt némileg tán jobb is, mint néhány lényegesen vegyesebb lakosú településé. Nem a cigányság, hanem a mélyszegénység kultúrája és együttélési normája érvényesül. Alsószentmárton papja, *Lankó József* – aki valóban, nemcsak címe, a lénye szerint is tisztelendő úr – keresztként hordta, hordja vállán a falu gondjait. Kapcsolatokat mozgósít, ha kell örökbe fogad, esélyeket, intézményeket teremt. Őt és óvodavezetőjét, *Jovánovics Agnest* is lélekben mindig megsüvegelem. Tenigl-Takács szavait olvasva, szemléletét látva – egy újabb elhivatott értelmiségi képe rajzolódott ki bennem. E küldetéses emberek és elvbarátaik tehetik-teszik a tágabb környezet több falujánál is élhetőbbé a szentmártoni mindennapokat.

A szerző nem képzett néprajzkutató, de mégis kiváló néprajzi adatgyűjtő-elemzőnek bizonyul. A helyi cigány ragadványnevek természetéről, a beás nyelv muncsán nyelvjárásához tartozó közösség nyelvhasználati és egyéb szokásairól, valamint hitéletéről jó

néhány hasznos felületi információt ad, több hámréteget is felkarcol. (A falu hiedelemvilágáról szóló fejezet például különösen színes és izgalmas.) Mélyrétegekbe szánt viszont azon – gyakorlati példákkal szemléltetett – közléseivel, amelyekkel az uzsorakölcsönzés és kölcsönrabság rejtett hálózatát, s ezek mindegyik megmértelyező hatásait hozza fel a fényre. A mindennapi túlélés általa megismert fortélyait és taktikáit is oldalszám sorolja. Ezek az igazi helyi „ízék”, ezek emelik a hazai szociográfia régen látott magasába az írást.

Miként *Széchenyi* a reformkorban, Tenigl-Takács a mában is a helyi cigányság hitelképtelenségében határozza meg a fejlődés legfőbb akadályát. A cigányfaluságból adódó – csak értékén alul eladható, igazi forgalmi értéket nem hordozó, kölcsön jelzőlegének is csak kelletlenkedéssel elfogadtatható, többnyire mégis már záloggal terhelt ingatlanok – jelentik a behozhatatlan hátrányok egyik szelétét. E mellett a reménytelen munkahelytelenség (nem azonos a dologtalansággal!) örli fel az itteniek hitét. Ezen a rendszeres katolikus és az újabb buddhista szeretetadományok sem sokat változtathatnak. A nagy- és kispolitika sorozatos és időnként ostoba „mellényúlásai” sem erősítik a megélhető változások reményét.

„Elképesztő jelenség, hogy egy cigányok által elkövetett és országosan elhíresült bűncselekmény esetén roma/cigány politikusok, közéleti személyiségek kényszerülnek arra, hogy a cigányság nevében elhatárolódjanak, míg efféle soha, sehol nem merül fel más nemzeti vagy vallási közösséggel kapcsolatosan” – olvasható az egyik kritika. Akár a „lekommunistázás” kockázatát is vállalva, bizton kijelenthetem – folytatódik a személyes hangú társadalombírálat néhány lappal odébb – a világi lét javaiból arcátlanul többet elvevő, voltaképpen a nélkülözés árán gazdag-szik... A gazdag – ma éppúgy, mint a történelem bármely szakaszában – a szegénytől vesz el az erőszak törvényhozására finomított eszközeivel.” Egy másik megállapítás: „Bár statisztika soha nem készült, mégis biztosra veszem, hogy az ország uzsorakamat-présébe szorított legszegényebb rétegek legnagyobb része a cigányság köréből kerül ki.” Ezen az sem változtat, hogy léteznek cigány uzsorások is.

A szentmártoniak alaposan a prés pofái közé szorultak. Konkrét példák során szemléltethetjük, hogy miként kerülhet el a támogatásra ítélt személyektől a „szocpolos” építkezés végeredménye, mert fillérékért elkótyavetyélhető, ha a kényszerítő körülmények úgy diktálják. A szakmai átképzések biztosított forrá-

sok is oktanul folynak szerteszét. Olyan szakmák sorát tanítják a munkaügyi átképzéseken, amelyekkel eleve nem lehet álláshoz jutni. Többnyire csak a képző szervezetek járnak jól a pénzzel. A szerzőnek módjában volt betekintnie egy nemzetközi finanszírozású „antiszkezmínációs projekt” anyagaiba. Szóvá is teszi, hogy a nyertes pályázat költségvetésének 70-80%-a a képzők bérköltsége volt, s a maradékot anyag- és útiköltségre tervezték elkölteni. „Diszkrimináció elleni képzést tartani tehát jövedelmező vállalkozás...”

A könyv segítségével a jövedelem-pótló támogatás, s a közmunkák világa is kéz közelbe kerülhet, mindazok okulására szolgálhat, akik elég szerencsések ahhoz, hogy csak nyomtatott betűk formájában ismerkedjenek velük. Az írott malaszttal szemben, itt a hús-vér valósággal is összetalálkozhatnak.

Azt is megtudhatjuk, hogy a szentmártoni cigányok (is) dolgozni akarnak. A napszám, a fekete foglalkoztatottság mellett azonban csak addig (többnyire még addig sem) kellenek a foglalkoztatóknak, amíg a munkáltatói kedvezmények bezsebelhető általuk. A szerző leírja azt is, hogy vannak, akik arra szakosodtak, hogy megszervezzék a napszámos csoportokat, s elszállítsák őket a munkahelyre. Ezért azonban a napszámosok kialakult – cigányok lévén, eleve alacsony – bére 50%-át zsebelik be. „Megjöttek a fekete kombájnokok!” – fogadják a szentmártoniakat a szegénységnek talán csak egyetlen grádicsával feljebb állók.

Igazi szép pedagógusi feladat bemutatni, hogy miként működhet egy oktatási intézmény olyan közegben, ahol nincs értéke, mert nem is lehet sem tudásnak, sem szakmának. Ahol nem születnek értelmiségi minták, s ahol talán most készül a sírba az utolsó – bár időleges – egykor munkakarrierrel büszkélkedő személy. Ott ahol az érvényesülés, a boldogulás igazi formái fényévnnyi távolságúnak tűnnek, de ahol József Attila ma is szívrokon.

A tanár úr – mintegy melleleg – bemutatja több gyakorlati módszerét is, amit a tantermi léleknyitogatás érdekében alkalmaz. A diákok befogadói visszatükrözésével világít rá, hogy a szentmártoni cigány gyerekek mennyire értelmesek, nyitottak, szeretetre éhesek... És jobb sorsra érdemesek. Ahogy a falu, a cigányság és az ország más szegényei is.

* * *

(A kötet a könyvtárakon túl az internetes könyvkereskedelemben is utolérhető.)

Adósból hajléktalan

Súlyosan megrendült a lakhatás biztonsága, családok tízezrei válhatnak földönfutókká. Emberemlékezet óta nem rendült meg annyira a lakhatás biztonsága, mint mostanában – állítja **Vecsei Miklós**, a Hajléktalanokért Közalapítvány elnöke. Ha a kormány nem avatkozik közbe, családok tízezrei válhatnak földönfutókká.

Véget kellene vetni annak, hogy árverezéskor a lakóingatlanok a valódi értéküknél lényegesen alacsonyabb áron kelnek el – sürget **Szabó Máté**, az állampolgári jogok biztosa. A következők súlyosak: az adósok elvesztik lakásukat, de megmarad a tartozásuk. Az ombudsman kritikusnak látja az ügyfelek jogvédelmét is, és kifogásolja, hogy a pénzintézetek esetenként egyoldalúan változtathatnak a szerződés feltételein.

Szabó Máté törvényi módosítással szeretné elérni, hogy a szerződések megkötésekor az ügyfelek „tájékozott beleegyezésüket” adják, legyenek tisztában azzal, mit írnak alá. Ehhez a szolgáltatóknak megfelelően informálniuk kell az embereket. Az ombudsman szükségesnek tartja, hogy tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak minősüljön a magas kamatozású gyorskölcsönök mint „termékek” értékesítése: tiltani kellene a jegybanki alapkamat mértékének

tízszerezését meghaladó költségű kölcsönnyújtást. Mindezek a jelenségek – hangsúlyozta Szabó Máté – hajléktalanságba vezető adósságspirált okoznak.

– Az ombudsman javaslatait mindenben csak támogatni lehet – nyilatkozta **Vecsei Miklós**, a Hajléktalanokért Közalapítvány kuratóriumi elnöke, aki szerint emberemlékezet óta nem rendült meg annyira a lakhatás biztonsága Magyarországon, mint mostanában. A hajléktalanság egyik speciális, de egyre ijesztőbb méreteket öltő formája a lakáscsődök miatt alakul ki. Családok kerülnek utcára, és az ellátórendszer nincs felkészülve a fogadásukra. Biztosra vehető, hogy egyre többen lesznek olyanok, akiket a rokonok is képtelenek elhelyezni. Évekkel ezelőtti hivatalos adatok szerint megközelítőleg százezer családot közvetlenül fenyegetett a kilakoltatás veszélye (értsd: ügyük már a bíróság előtt volt), a helyzet az utóbbi időben romlott.

A közalapítványi elnök szerint elenyésző azoknak a száma, akik, bár megtehetnék, nem fizetik a törlesztést vagy a díjhátralékot. A többség egyszerűen túlvállalta magát, vagy az történt, amit az ombudsman is állít: nem voltak tisztában azzal, milyen feltételekkel írták alá a szerződést.

A tragikus kimenetelű eladósodás Vecsei Miklós szerint alapvetően két okra vezethető vissza. Egy: nálunk elenyésző a bérlakások aránya. Kettő: megfelelő ingatlanfedezet esetén újabban nagyon könnyű jelzálogkölcsönhöz jutni, jövedelemigazolásra sincs szükség. Ha baj van, akkor viszont az adós elveszíti a lakását.

Megrázó annak az öt gyermeket – közöttük egy mozgássérült kisfiút – nevelő házaspárnak az esete, akit 280 ezer forintos tartozás miatt raktak családostul az utcára. (Összevetésül: egyetlen hajléktalan-férőhely fenntartására évi 525 ezret költ az állam.) Más esetekben néhány tízezer forintos

adósság is a lakás elvesztésével jár. Vecsei Miklós úgy tapasztalja, a cigány családokkal szemben különösképpen szigorúan lépnek fel.

Két, ellentétes irányú folyamat zajlik. Vidékről a nagyvárosokba, mindenekelőtt Budapestre vándorolnak azok, akik odahaza nem találnak megélhetést. A szegényebb fővárosiak viszont eladják lakásukat, és vidéki, jóval kevesebbet érő ingatlanokba költöznek. Mindkettő csapda: a Budapestre érkezők idővel azzal szembesülnek, hogy munkát találnak ugyan, de a fizetésükből még albérlésre se futja, a vidéken letelepedők pedig azzal, hogy olcsóbb az élet, de a környéken egyáltalán nincs munka. – Lehet, hogy vesszőfutásuk évekig is eltart, de – mondja Vecsei Miklós – a vége nagy valószínűséggel megjósolható: a hajléktalanság.

Czene Gábor
(Népszabadság)

Roma foglyokat dolgoztattak a cseh külügyminiszter szülei

Karel Schwarzenberg cseh külügyminiszter szülei a II. világháború idején olcsó munkakerőként kihasználták egy dél-csehországi roma munkatábor (Lety u Písku) foglyait – állítja **Paul Polansky** amerikai történész és író a közelmúltban megjelent *The Storm* című könyvében.

A Brünmben székelő Roma Kultúra Múzeuma szerint a büntető munkatáborok létrehozásáról 1939 márciusának

elején, tehát két héttel a német megszállás előtt még a cseh kormány döntött. A munkatáborokba olyan sze-

mélyeket kellett elvinni, akik nem akartak dolgozni. A táborokat 1940 augusztusában nyitották meg. Letyben a

tábornak mintegy 240 férőhelye volt. A tábor 1942-ben roma gyűjtőtáborrá alakult át. **Polansky** már évek óta

kutatja a tábor történetét, s erről több könyvet is írt.

A Písek városa melletti Lety egyike azon munkatáboroknak, amelyekben a II. világháború idején a korabeli cseh hatóságok a nácikkal együttműködve a romákat összegyűjtötték és dolgoztatták. Csehországban a mai napig éles viták tárgya, hogy koncentrációs táborról van-e szó vagy sem, illetve hogy a felelősséget érte a csehek vagy a németek viselik.

A tábor helyén ma sertés-hizlalda van, s tulajdonosa a roma szervezetek és az emberi jogokat védő szervezetek követelése ellenére sem

akarja azt áthelyezni. A cseh kormányzat pedig azzal érvel, hogy magántulajdonról van szó, emiatt semmit nem tud tenni a méltó emlékhely kialakítása érdekében.

Polansky szerint Schwarzenberg szülei arra kérték a korabeli hatóságokat, hogy a munkatábort birtokaik közelében hozzák létre, miáltal olcsó munkaerőként tudtak alkalmazni romákat. A miniszter apja ennek érdekében levelet is írt a belügyminisztériumnak. A Schwarzenberg család birtokait ugyanis 1939-ben egy szélvihar nagyon megrongálta, s a mintegy 1000 hek-

tár elpusztított erdő rendbetételéhez nem volt elegendő munkásuk.

A *The Storm* első kiadása 1999-ben jelent meg az Egyesült Államokban, de abban a Schwarzenberg család még álnéven szerepelt. A közelmúltban megjelent új és bővített kiadás utószavában Polansky már konkrétan és név szerint említi a Schwarzenberg családot.

„Azt szeretném, ha a könyv személyes kihívást jelentene Schwarzenberg számára” – jelentette ki Polansky. „A könyv tele van tévedésekkel és hamis információkkal” – reagált a hírre

Zuzana Opletalová, a cseh külügyminisztérium szóvivője. Úgy vélte a könyv csak arra szolgál, hogy az amerikai történész felhívja magára a figyelmet. A miniszter ehhez nem kíván asszisztálni – jegyezte meg Opletalová. **Petr Pithart**, a szenátus elnöke szerint viszont a vádakat komolyan kell venni, és ki kell vizsgálni. „Ha igaz, amit Polansky mond, akkor (Schwarzenbergnek) meg kell magyaráznia valamit, és szembe kell néznie a múlttal” – mondta a lapnak Pithart.

(Múlt-kor/MTI)

Tudásbázis a Soros Alapítvány roma programjairól

A Soros Alapítvány roma témájú programjai közül dolgoz fel egy fucatot a Kurt Lewin Alapítvány által készített tudásbázis, amely a romaprogramok. soros.hu honlapon érhető el.

A Soros Alapítvány magyarországi – 1993 és 2007 közötti – működése alatt jelentős mértékben járult hozzá többek között a leszádkadt társadalmi rétegek felzárkóztatásához. A roma-programok.soros.hu honlap az alapítvány roma programjaira tekint vissza azzal a céllal, hogy bemutassa a leglényegesebb elemeket. A multimédiás tudásbázis az alapítvány 12 roma témájú programját mutatja be és értékeli, hiánypótló jelen-

tőségű mind napjaink támogatói, mind a civil szféra és a szélesebb közönség számára. A tudásbázis az alapítvány 1993-as indulásától egészen 2003-ig követi a programok sorsát, a projektek az oktatás, a szociális kérdések, a jogvédelem és a média területén több milliárd forinttal támogatották cigányság integrációját.

A Kurt Lewin Alapítvány munkatársai az érintett szakértőkkel való egyeztetés és háttérkutatás után, a ma is modellértékű kezdeményezésekre fókuszálva választották ki azt a 12 programot, amelyekről az elkészült honlap széleskörű ismereteket közvetít. A többlepcsős kutatás célja az volt, hogy tényszerűen mutassa be, milyen hatással voltak a Soros Alapítvány által támogatott roma programok a hazai cigányság életére a három kitűzött cél: a szociális problémák felszámolásának, a roma értelmiség kialakulásának valamint a társadal-

mi szemléletformálásnak szempontjaiból.

Az elkészült dinamikus tudástárban 34 személy (egykori kurátorok, támogatók, Soros Alapítványhoz közeli értelmiségiek) véleménye jelenik meg 71 videó-, hang- vagy írásban rögzített interjú segítségével. Többek között itt látható a hazai roma integráció élharcosával, a közelmúltban elhunyt, **Kemény István** szociológussal készített egyik utolsó beszélgetés is. Ugyanakkor számos konkrét, innovatív példa is megismerhető a honlapot böngészve. Megtudható például, hogy a Soros Alapítványnak köszönhető, hogy a korábban súlyos gondokkal küszködő település, Bagamér a hazai tormatermelés úttörőjévé válhatott.

Az interjúk, filmrészletek, dokumentumok böngészése közben megismerhetők tehát a döntéshozók, szakértők, a projekteken dolgozó alapítványi munkatársak, sőt be-

pillanthatást ad néhány nyertes pályázat elő- és utóéletébe is.

A tudásbázis egyszersmind emléket is állít a megszűnt Magyar Soros Alapítványnak, és igazolja, hogy az intézet roma programjai hosszú időre meghatározták a romákról szóló civil és kormányzati elképzeléseket és értelmiségi közbeszédet, illetve hozzájárultak a roma értelmiségi réteg kiszélesedéséhez. Ugyanakkor a kutatás során az is világossá vált, hogy a legsikeresebb társadalomformáló programok gyökerei a civil szektorra vezethetők vissza. „A Soros Alapítvány hazai működésével a civil kultúra megerősítését szolgálta. Ki vonulásával pedig a civil szféra és többek között a roma integráció nagykorúságának próbáját idézte elő. A többi már rajtunk: civileken, támogatókon és a magyar társadalmon múlik” – nyilatkozta **Cake Baly Olivio**, a kutatás vezetője.

„Ezek a tanulók impulzusokat kapnak az ilyen szerepléstől”

Cigány népismereti vetélkedőt rendeztek Ózdon

A család és az iskola kapcsolata emberi sorsok irányítúje. Az utódok nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, de az oktatási intézményekben eltöltött idő is fontos szerepet játszik a tanulók életében.

A pedagógusok sokat tehetnek azért, hogy a gyermekek nevelése, fejlesztése eredményes legyen. Meg is tesznek ezért mindent. Természetesen ebben a felelősségteljes munkában lényeges a szülői hozzáállás, segítség mikéntje is. Minden érintett számára az az elfogatható, ha a szülők ismerik az intézmények minden megnyilvánulását, így tudható meg az együttműködés, az elfogadás

szándéka. A hátrányos helyzetben élő családok is kompromisszumképességüket bizonyítják azzal, hogy intézményes nevelésre engedik gyermekeiket. Hiszen minden gyermeknek joga van tanulni, fejlődni és elképzelései szerint élni. Ezzel a hátrányos helyzetben élő szülők többsége is igyekszik egyetérteni.

Mert a tanulással a sikeres együttműködéssel lesz zökkenőmentesebb a beilleszke-

désük, s kerül az életük más pályára.

Megismerkedni az értékekkel

2008. június 9.-én hétfőn „Roma világ” elnevezéssel cigány népismereti vetélkedőt rendeztek Ózdon, 7.–8. osztályos tanulók részvételével. A már negyedik alkalommal megszervezett kulturális esemény színhelye a

Városi Könyvtár rendezvényterme volt, ahol hat csapat tanulói mérték össze tudásukat játékos formában. A hangonyi Hangonyi György Általános Iskola, az arlóai Széchenyi István Általános Iskola, a Sajóvárkonyi ÁMK, az ózdi Bem Úti Általános Iskola és Óvoda, az Apáczai Csere János Általános Iskola, valamint a 48-as úton található Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon diákjai vettek részt a versenyen. **Dobosyné Krajszik Erzsébet** szervezőtől megtudtuk, hogy terveik között szerepel a térségi iskolák nagyobb számú jelenlétét biztosítani, hiszen korábbi sikeres lebonyolítások is ezt bizonyítják. Dobosyné Krajszik Erzsébet, aki az ózdi Bem úti intézmény tanítója június 3.-án, Budapesten a Teleki Blankáról elnevezett „Az esélyt teremtő pedagógus” díjat vehette át **Hiller István** Oktatási és Kulturális minisztertől.

Az elismerést azoknak a pedagógusoknak adják át, akik az oktató- nevelőmunka során odaadással tevékenykednek a hátrányos helyzetű diákok segítségével. Az ózdi Kistérségi Cigány népisme-

Bobosyné Krajszik Erzsébet szervező.

reti vetélkedő szervezésének elindítója **Kocska Ágnes**, a Bem Úti Általános Iskola igazgatóhelyettese volt. Az ózdi kistérségben jelentős a kisebbséghez tartozó állampolgárok száma, így az oktatási intézményekben is magas azoknak a diákoknak az aránya, akik hátrányos helyzetű családokban élnek. Az intézmények pedagógusai mindent megtesznek, olyan lehetőségeket teremtenek, hogy az iskolában mind a tehetséges, mind a tanulási nehézségekkel küzdő tanulók jól érezzék magukat. Fokozott figyelmet fordítanak a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására és a település elhelyezkedéséből eredő hátrány kompenzálására. Olyan programokat dolgoznak ki, amelyekkel elősegíthető a hátrányos helyzetű gyermekek beilleszkedése a társadalomba. A cigány népismeret oktatásának célja megismertetni a tanulókat a cigányság kulturális, néprajzi, zenei, életmódbeli örökségének jellemző sajátosságaival, értékeivel. A zene és a tánc segítségével, az irodalmi és képzőművészeti alkotásokon keresztül bemutatni a cigány emberek szokásait, ezáltal egyrészt segít megérteni a cigányságra jellemző érték és normarendszert. A cigány népismeret megismerése során a tanulóknak nyitottság és megértés alakul ki a különböző kultúrák, hagyományok iránt. A kulturális rendezvény zsűrijének tagjai voltak: **Tóth Veronika**, az ózdi Polgármesteri Hivatal közművelődési referense, **Bánfalvi Lászlóné**, a Városi Könyvtár vezetője, Kocska Ágnes pedagógus, valamint **Berki Lajos**, az ózdi kisebbségi önkormányzat vezetője. A tanulók az intézményük bemutatása után olyan csapatneveket választottak,

amelyek kapcsolódnak a cigányság élettörténetéhez. A szellemi vetélkedés feladatai, kérdései kulturális, történelmi, zenei és irodalmi „tájakra” kalauzolták a versenyzőket. Olyan tudásszint-ről kellett számot adni, amely az általános műveltség szerves része is. Mindenki győztes lett ezen a eseményen: diákok, érdeklődők egyaránt, mert a cél, hogy az emberek együtt ismerjék meg közös kultúrájukat. A színvonalas versengés sorrendje a következőképpen alakult: **1. Kukos Negri csapat., 2. Kosárfonó I. csapat., 3. Kosárfonó II. csapat., 4. Vándorok csapat., 5. Cinka Panna csapat., 6. Bodak csapat.**

Az elismeréseket (könyv, oklevél, emléklap) Berki Lajos, az ózdi kisebbségi önkormányzat elnöke adta át a résztvevő diákoknak.

Kitörési lehetőséget jelent

Dobosyné Krajczik Erzsébetnek kisugárzása van az emberekre, ezt tapasztaltuk a népismereti vetélkedő során is. Munkáját elhivatottságból végzi, hiszen nagyon szereti a gyerekeket.

– Alsós nevelő vagyok a Bem úti iskolában. Tizenöt évig kísérleti jelleggel csináltuk a nulladik évfolyamot, iskolai előkészítést. A nulladik osztályt azok számára indították, aki nem voltak iskolaérettek, s lényegében ugyanazt tanultuk, mint az elsősök, csak lassabb ütemben. Öt éve alsós tanulókkal foglalkozom. Ez a cigány népismereti sorozat már a negyedik rendezvényünk volt. A cél, hogy a 7–8. osztályos tanulók játékos formában adjanak számot a tudásukról. A népismereti sorozatot kolléganőm, Kocska Ágnes indította útjára. Terveink között szerepel a térségi iskolák nagyobb számú

Munkában a versenyzők.
Fotók: Józsa Zoltán

jelenlétét biztosítani a további rendezvényeinken. A rendezvényt támogatja az ózdi Polgármesteri Hivatal Művelődési és Sportosztálya, a helyi kisebbségi önkormányzat, valamint a Bem Úti Általános Iskola alapítványa. A városi könyvtár pedig a helyszínt biztosítja. Azért tartom ezt fontosnak, mert nagyon sok gyerek, így juthat el a könyvtárba. Ezek a tanulók impulzusokat kapnak az ilyen szerepléstől. Érezzék, hogy cigánynak lenni büszkeség, s ne pejoratív értelme legyen a cigány szónak – mondta érdeklődésünkre Dobosyné Krajcsik Erzsébet.

Liktor Tamás, a hangonyi Hangonyi György Általános Iskola igazgatója hangsúlyozta, hogy intézményükben 70 százalék felett van a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya. A településen, de a térségben is kevés a munkalehetőség. Tartjuk a kapcsolatot a térségi iskolákkal, ez a rendezvény is ennek a részét képezi. 2008-ban a települési önkormányzat integrációs pályázatot nyújtott be, amelyen 4,7 millió forintot nyertünk. Az elnyert összegből bútorokat, taneszközöket szereztünk be tanulóbarát tanterem kialakítása céljából, illetve az iskola valamennyi tanulóját elvisszük különböző kirándulásokra. 2008. április végén már tizenharmadik alkalommal rendeztük meg Hangonyon a hagyományos vers- és prózamondó

versenyt. Hetvenkét tanuló részvételével, s a szlovákiai Rimaszécsről is voltak vendégek. Van egy hagyományörző roma néptánc együttesünk, így a formáció tagjai részt vettek az ózdi Apáczai Csere János Általános Iskola által rendezett, több napos „Csiszolatlan gyémántok” elnevezésű kulturális seregszemlén. Június 2-án Budapesten voltunk a Vajdahunyad várban, a Mezőgazdasági Múzeumban. **Dobrev Klára** fogadást adott diplomáciai testületi tagoknak, s ott a hangonyi, az ózdi Apáczai Csere János Általános Iskola és a rimaszécsi általános Iskola tanulói adtak sikeres műsort. Különbuszt küldtek a tanulókért, az Állatkert megnézése volt a jutalom. Azért veszünk részt ezeken a rendezvényeken, hogy a sokat hangoztatott esélyegyenlőségért tegyünk is valamit. A tanulóknak a vetélkedőkön való részvétel, a tehetségük kitörési lehetőséget jelent. Én azt látom, hogy a roma hagyományok erősen múlóban vannak, veszendőbe mennek. A roma közösség nem nagyon tartja a hagyományait, a modern világ, a modernség elfordítja a gyerekeket a népzene, a néptánc, a hagyománytól. Nem hordják a népviseletüket, kihalóban vannak a népi mesterségeik – tájékoztatott a hangonyi oktatási szakember.

Józsa Zoltán

Sáfár Sándor és Wuscher Anna gyűjtése

Dedej járt Amerikában

– Az legyen a legkisebb gondod! Ül le! Várj türelemmel! – Azzal már bucskázott is egyet. Rögtön a legközelebbi faluban találta magát. Ott a boltostól vett egy nagy halom zsákot, aztán felkeresett egy Kovács Mihály nevű fuvarost. Megbeszélte vele, hogy hová jöjjön egy óra múlva. Aztán ismét bucskázott és Dedej mellett termett a zsákokkal.

– Igyekezz segíteni, hogy a zsákokban legyen minden kincs mikorára megérkezik a fuvaros.

Kapkodtak is mindketten a munkával, de el is készültek. Még szuszsztantak is egyet addig, amíg megérkezett a fuvaros. Gyorsan felpakolták a zsákokat és már indultak is.

Hamar hazaérkeztek. Szemrehányással fogadta Vilma a fiát.

– Jól elmaradtál Dedej!

– El, de megérte. Vilma, ne menj most sehová. Ül a zsákok mellé. Vigyázz, hogy senki ne kotorászhasson bennük!

– Jól van fiam, jól van, de ugye most nem maradsz el sokáig?

– Hamar jövök.

Dedej még aznap megvette a faluban a legszebb házat. Napokig dolgozott ő is a kőművesekkel, mert a ház mellé építtetett egy kovácsműhelyt, hogy mindig legyen elfoglaltsága, ne unatkozzon. Amikor elkészült a műhely, Dedej is leült pihenni. A zsebébe nyúlt. Véletlen a kezébe akadt a három aranydió. Görgeti, morzsolgatja a tenyerében. Az egyik aranydió véletlen megroppant.

Hát nem kiugrott belőle egy szép fekete hajú lány.

– Szép, szép – nézegeti Dedej a lányt. – Hogy hívnak?

– Irén.

– Megjárja.

– Hanem most már kíváncsi vagyok mi lehet a második dióban.

Feltöri. Még illet! A másodikból is lány ugrott ki. Mégpedig egy gyönyörűséges szőkehajú lány.

– Hogy hívnak? – kérdi Dedej.

– Szuszi.

– Akkor lássuk a harmadik aranydiót is! – Összeroppantja. Hát bizony előtte termett egy csodálatosan szép aranyhajú lány. Dedejnek a szeme is megállt forgásában. Szótlatlan nézte a lányt vagy öt percig. Végül csak megkérdezte a nevét.

– Csuli – mondta a lány.

Dedej talán nem is tudta mit beszél, úgy megbengázta a lány szépsége, de azért csak mondta:

– Leszel-e a feleségem Csuli?

– Ha a tied nem lehetek, senki másé nem leszek.

Igen ám, de a nagy meglepetés után már jobban ráfigyelt a lányra. A körülötte gyülekező emberek is. Észrevették, hogy a lány nem lát, vak. A közelben lakott az orvos. Szalasztott érte Dedej egy cigány legényt. Jött is az orvos azonnal. Nézi, nézi a lány szemét, majd széttárja a kezét és mondja, hogy nem tehet semmit. Nem tud segíteni. Rögtön el is köszönt, hogy elejét vegye a rimánkodásnak.

– Sárvízzel kend meg fiam – lépett elő Vilma.

Dedej már kente is, de semmi javulás. Akkor érkezett oda Hermína. Kézben tartotta a kisgyerekét. Csuli mellé lépett.

– Tartsd a szemed! – szólt Csulihoz. Azzal se szó, se beszéd, anyatejet spriccentett Hermína a lány szemébe.

– Látok – kiáltott Csuli örömmel. Csulival örült az egész cigányság. Egymást ölelgették az emberek.

– Induljunk a paphoz! – javallotta Vilma.

Mentek is azonnal valamennyien, hogy a plébános tisztelendő összeadja Dedejt és Csulit. A másik két lányt, akik az aranydióból ugrottak ki, két cigány legény fogta karon. Biga Irént, Negro Szuszit pártfogolta fel és vette hites feleségül.

Hanem amíg a plébános tisztelendő sorban, egyenként összeadta a három párt, a sánta ördög a félnotás Irmának tette a szepet, mert belelátott a lányba. Észrevette, hogy ördög-elleke van, ezért nem értik meg az emberek, de éppen ezért való őmellé. Erzi, hogy egy gondolatban vannak, tehát boldogan fognak élni.

Vilma észrevette az új pár egyezkedését. Betuszkolta őket a templomba, a pap elé. A plébános bátor ember. Nem ijedt meg a sánta kisördögtől. A locsolójával jól megöntözte tetőtől talpig a kisördögöt is, Irmát is. Az életvíznek meg is lett a hatása. Irma okos, szép lánnyá változott. Elszállt az ördög-elleke. A sánta kis ördög daliás legény lett. Eltűnt a sántasága.

A három napig tartó lakodalomban mindenki evett, ivott, vigadott, táncolt. A lakodalom befejezte után mindenki boldogan él a párjával.

A sánta kisördög már nem sánta és nem ördög, de azért Bengnek hívja mindenki. Dedej felfogadta segéd úrnak a kovácsműhelybe. A környékről csodájára járnak, hogy milyen szép kardokat, buzogányokat, miegyebeket készítenek. Vettem volna én is tőlük valamilyen vasmunkát, de éppen nem volt nálam pénz. Ha legközelebb megyek, minden bizonnyal veszek egy kardot. Akkor biztosan elhiszitek, hogy minden szó igaz, amit Dedejről beszéltem.

Szómagyarázat:

messzitestvér = meszszekeült testvér
kuncsorog = kéreget
butykos = bütykös
A cigányok szerint teliholdkor látszik a Holdban a kovács, aki ott lakik.
Bikkfa = bükkfa
elhagyja a hasát = lefogymegmacskásodik
= meggémberedik, megmerevedik
nikli = nikkell
életvíz = szenteltvíz
kommendálják = ajánlják
megbengázta = megördögölte, megbabonázta
buzogány = buzogány
Fölforr az agyvize = dühös lesz
Futócigánynak nevezték Zalában az oláh cigányokat.

Mesélő: Cséplő János
71 éves, Németfalu, 1968.

Sáfár Sándor sã Wuscher Anna or sztrînsz Dedej o umblât îñ Amerika

– Áztá szã fíjé há máj pucîn gînduc! Sã zsosz! Scsáptã ku hugyinã! – Ku áje má sã szã-n torsz pã kãpus. Bãs îñ szát o foszt káré há máj prapé aj rá. Ákulo dälá bultosu o lat mult szák, dãpã áje o kutãta szusz pã Kovács Mihály sinyé ku kár umblã. J-o zîsz kit hungyé szã mergã pã on sász. Dãpã áje járã szã-n torsz pã kãpus sã má lãngã Dedej aj rá ku szákurj.

– Ingribescésé szã ázsuc, szã fíjé îñ szákurj totu kincsurje pã kînd o ázsunszã áise ku kãru omu.

Szã kãptãle kicis duins ku lukru, dá sã gátã or foszt ku lukru. Sã or hugyunyit or putut, on pik pînã o ázsunsz lá jé ku kãru omu. Repé or pusz szusz szákurje sã má sã sz-or purnyit.

Repé or ázsunsz ákászã. Nu ku szufljit bun o áscsip-tã Vilma pã kupilus.

– Bényé aj rãmász Dedej!

– Ásã aj, dá bényé ám fãkut. Vilma nu csé du áku înyikére. Sãgyé lãngã szásj. Je számã kit nyime szã nu kutunúszãkã îñ jé!

– Bényé aj kupilum nyo, bényé aj dá, dãnu áku nu vij merzsé pã mult dobã?

– Repé vju.

Dedej înkã îñ zî áje o lata álu szátu há máj mînrã kászã. Mult zî o lukrát sã jãl ku aminyi, kã o fãkut lãngã kászã o lok, hungyé o lukrá ku feré, kit tot szã fíjé sé szã fãkã szã nu szã urã. Kînd gátã o foszt loku, sã Dedej o sãzut zsosz szã hugyunyászkã. O bãgãt mîná îñ zsãbus. Ku zsezsit o ázsunsz lá tri nuk dã îñ aar. Zsãkã ku jé îñ pálmãs. On nuk dã îñ aar kum, kum

nu sz-o krãpãt. Dã nu o szãrît dã îñ nuk o fãtã mînrã ku pãr nyégru.

– Mîndre, mîndrã – szã ujtã Dedej pã fãtã. – Kum csé csãmã?

– Irén.

– Bényé aj dã.

– Dã áku má ám dãgînd szã scsu sé aj îñ dajle nuk.

– Rupé szusz. Dã áfelã! Sã dã înrã áje o fãtã o szãrît áfãrã. O fãtã farcsé mîndrã ku pãr gãlbãn.

– Kum csé csãmã? – înrãbã Dedej.

– Szuszi.

– Átunse dã szã vigyény sã pã trilje nuk dã îñ aar! – ãl rãpãjita. Dãbã ákulo o foszt o fãtã farcsé mîndrã ku pãr dã îñ aar. Dedej numã szã ujtã. Nyis szã szfãtãjãszkã nu o putut multã dobã. Dãpã áje dãnu csár o înrãbãta kum o csãmã.

– Csuli – zîse fãtã.

Dedej darã nyis áje nu scsije sé szfãtãjescsé, ásã mîndrã o foszt fãtã, dá dãje zîse:

– Vij fi cîgãnkãm Csu-li?

– Dãkã áto nu pot szã fju, átunse nu oj fi lu nyime.

Bényé aj dã, dá dãpã mirálã márã, máj bényé o bãgãt számã pã fãtã. Sã pã aminyi sinyé vinye lãngã jé. Or bãgãt számã, kit fãtã nu vegyé, arbã aj. Nu dã pár-csé sãgye doktoru. O mãnãt fugã dãpã jãl on fisor dã bãjãs, Dedej. Sã o vinyit doktoru repé. Szã ujtã, szã ujtã îñ ocsi lu fecsi, dãpã áje punyé szusz mîná, sã zîsé, nu pacsé szã fãkã nyimikã. Nu pacsé szã ázsucsé. Repé sã o mérsz, kit szã nu szã ragã lá jãl nyime.

– Ku ápã dã csinã unzsé kupilumnyo – pãsit îñ nencsé Vilma.

Dedej má sã unzsé, dá ku nyimik nu o foszt máj bun. Átunse o ázsunsz ákulo Hermina. O cînut îñ mînãs kupilãsku. O pãsit lîngã Csuli.

– Cînyéc ocsi! – szfãtãje lá Csuli. Má nyis on szfãt nu o foszt, sã lãpcsije dã îñ cîcã-j o szturse Hermina îñ ocsij lu fecsi.

– Vãd – muzse Csuli, ku fãlusijé. Ku Csuli unã, or foszt toc fãlosz bãjãsi. Szã îñ brãcã unãpãlt aminyi.

– Purnyiny lá popã! – zîse Vilma.

Or mérsz repé toc lá popã, kit szã gyejé unã pã Dedej ku Csuli. Pã hãjlãntã daã fãtã káré dã îñ nuk dã-n aar or vinyit áfãrã, doj fisor dã bãjãs or pukát pã mîná. Biga pã Irén, Negro mágã pã Szuszi o lat dã cîgãnkã.

Dãbã pînã popã o dát unã pã jé unã dãpã ált, pînã átunse drãku bulîndu, lu Irma zîse mîndré, kã vigye îñ fãtã. O bãgãt számã kit szufljit dã drák árã, dãje nu o prisepé pã je aminyi, sã bás pãntu áztã lãngã drãku aj loku. Szîmcã kit pã unã gãngyescsé sã pãntu áztã bényé or kusztã.

Vilma o vãzuta pã jé kum sé aj, sã áve dãgînd szã dukã sã pã jé lá popã. Popã nu árã frikã. Nu árã frikã dälã drák. Ku kãnã dã ápã bényé lj-o udát sã pã drák sã pã Irma. Lu ápã dã kuszt pucseré áve. Irma sz-o fãkut dã mîndrã, ku firé fãtã. J-o zburãt szufljitu dã drák. Dã îñ drák mágã bãlor cîgãn o foszt. J-o rãmász sã scsopikálã.

Îñ nuntã káré tri zîljé o cînut, toc mînkã, be, o foszt ku vojé bunã, zsukã. Kînd nuntã szã o szfãrsît, toc îñ bukurije kusztã ku urtãkus.

Drãku scsopik, má nu aj scsopik sã nu aj drák, dá toc ásã csãmã Beng. Dedej o ápukãta szusz szã lukré ku jãl ku feré. Dã îñ mulc lok pã mirálã vinyé sé mîndru lukru fásé jé dã îñ feré. Sã jo ásfi lat dã lá jé sévã lukru dã feré, dá nu o foszt lá minyé bãny. Dãkã járã oj merzsé pã ákulo m-oj la on kucît márã. Átunse toc vic înkregyé, kit tot szfãtum ánume aj pã káré dã Dedej ám zîsz.

Szómagyarázat:

messzitestvér = mesz-szekeült testvér
kuncsorog = kéreget
butykos = bütykös
A cigányok szerint teliholdkor látszik a Holdban a kovács, aki ott lakik.
Bikkfa = bükkfa
elhagyja a hasát = lefogy
megmacskásodik = meggémberedik, megmerevedik
nikli = nikkell
életvíz = szenteltvíz
kommendálják = ajánlják
megbengázta = megördögölte, megbabonázta
buzdogány = buzogány
Fölforr az agyvize = dühös lesz
Futócigánynak nevezték
Zalában az oláh cigányokat.

O puvásztát:
Cséplő János dã 71 ej,
Németfalu, 1968.

Fordította: Varga Ilona

Népi megfigyelések, babonák és időjósló napok az év hetedik havában

- „Júliusban melegnek kell lennie.”
- „Ha július nem főz, szeptember nem eszik.”

Július 5.

- „Ha eső esik Saroltán, kevés lesz a dió.”

Július 13.

- Ha Margit napján esik, a dió s mogyoró is lehullik vagy férges lesz – tartja a néphit.

Július 15.

- „Henrik napon viharok, ha vannak, a rájövő hetekben rendre elmaradnak.”
- „Ha északi szél fúj, drágaságot hoz.”

Július 22.

- „Mária Magdolna elpityeredik, de ritkán sír soká.”
- Amelyik lánynak egy kis hajtincset vágnak e napon a hajából, annak dús lesz a haja.

Július 25.

- Ha derűs az idő, igen jó lesz a gyümölcsstermés – tartották a régiek. Ha viszont északról fúj a szél: hideg telet jósoltak.

- „Jakab napján virágzik a hó”, azaz sok a fehér felhő az égen. Ha délelőtt van több, a tél első felében lesz sok hó, ha délután, akkor a tél második felében.

- Jakab napja jeles bortiltó nap. Aki e nap bort iszik, annak elrohad a szőlője – tartották a régi korokban.

- „A zab aratását Jakab-napig be kell fejezni, mert ami kint marad, az kinn is veszik.”

- „Jakab, ha marokba találja a zabot, akkor szét-szórja.”

- „Jakab éjszakáján, ha tiszta az ég, a kerti növényekre köszönt a bőség.”

Július 26.

- Asszonyoknak dologtöltő nap, azaz a nők házimunkát sem igen végezhetnek.
- Ha Anna-napon esik az eső, jó lesz a kukoricatermés.

háas

Sé or băgát számá aminyi, fāsārálá, séfel vremé pacsé szā fijé în zîljé lu ánunyi lá sápcsé luná

– „În július káld trābujé szā fijé”

– „Dákā július nu fērbé, szeptember nu mînîn-
kā.”

Július 5.

– „Dákā plaā āj pā Sarolta, pucîn nuk o
fi.”

Július 13.

– Dákā pā zî lu Margit kágyé, átunse nuku sã
álunyu kágyé zsosz o ku vermé o fi – ásá cî-
nyé aminyi.

Július 15.

– Pā zî dā Henrik dákā vihornycā jescsé, pā
dāpā áje szāptāminy, toc or rāmānye.

– Dákā dā napcse flujrā vîntu, szkumpemé
o fi.

Július 22.

– Mária Magdolna kákînd ár plînzsé, dá nu
bás plînzsé multā dobā.

– Lu káré fātā tájé o cārā dā în pâr, áje mult pâr
o áve.

Július 25.

– Dákā bunā āj vreme, bunā sã mult o fi pame
– cînye bătîrnyi. Dá dákā vîntu flujrā: resé
járnā o fi.

– „Pā zî dā Jakab fāsé flaré zāpádā”, dábá
mult álbemé pā nor. Dákā dāpā gymnyácá āj
máj mult átunse lu járnā mánti zsumâtácsé o
fi máj mult zāpádā, dákā dāpā dāmnyázā,
átunse în hájlántā zsumâtácsé.

– Zî lu Jakab nu lászā vinu. Sinyé pā zî áztá vin
be, āj putrizescsé szluguri – cînye bătîrnyi
kînvá.

– Árātálá pînā lá zî dā Jakab trābujé înszfārsît,
kā sé o rāmász áfārā, áfārā sã o rāmānye.

– Dákā Jakab în pumn o áflá pā zábu, átunse
o rāszāpi.

– Dákā în napcse lu Jakab csiszt āj noru,
átunse sé în gárd márē dāsztulemé o fi.

Július 26.

– Lu cîgānsi nu szlobod szā lukré, cîgānsi nyis
lukru în kászā nu bás pacsé szā fākā.

– Dákā pā zî dā Anna kágyé plaá, mult o fi ku-
kuruzu.

háes

Fordította: Varga Ilona

Tanuljunk cigányul!

Új rovatunkban azoknak szeretnénk kedvezni, akik még nem tudnak, de szeretnének megtanulni cigányul. Terveink szerint a sorozat végére alapfokon elsajátítható lesz a nyelv. Észrevételeiket, javaslatokat Szerkesztőségünk címére várjuk.

So kerdan aratyî?

- So kerdan aratyî, phrala?
- Andej butyi somas.
- Soski butyi keres?
- Ginadyako som ande'kh fabrika.
- But zhene keren butyi kothe?
- Tranda tahj panzh zhene.
- Thaj so kerdan palaj butyi?
- Gelom ando foro thaj maladyilom mure amalesa. Voj bushol o Petro. Vi tu pinzhares les. Vi voj ande amari vulica beshel. Lesa somas andej bolta te kinav gada.
- Soske gada kinde? Vi me kamav te kinav jekh kali kalca.
- Me kindom jekh parno gad thaj inke vi jekh lolo gad. Muro amal kindas jekh parni kalca. Voj kamlas te kinel inke vi jekh parno gad, ba o gad cino sas.
- Sostar chi dikhlân vi ande jekh kaver bolta? Me pinzharav jekh lashî bolta ande centrumo, kothe shukar thaj lezne gada si.
- Nasame majbut vrama. Me gelom khere te sityuvav. Sima egzameno zhojine andej opruni shkola.
- Kaj phires andej opruni shkola? Chi zhanglom, hoj andej opruni shkola phires. So sityos?
- Andej Budapeshta phirav thaj ekonomija sityuvav. Aba duj bersh phirav andej shkola. Tu sostar chi phires andej opruni shkola? Sostar chi kames te sityos? Me zuraless kamav te sityuvav kothe.
- Kamav te sityuvav, ba inke chi zhanav kaj thaj so te sityuvav. Me akanak ando hivatalo kerav butyi. Kothe administratori som. Kode gindyisardom, hoj maj kris sityuvav.
- E kris lashî-j. Thaj kaj kames te sityos kris? Andej Budapeshta?
- Vaj andej Budapeshta vaj ando Pecho. Inke chi zhanav.

Mit csináltál tegnap?

- Mit csináltál tegnap, testvér?
- Munkában voltam.
- Mit dolgozol?
- Könyvelő vagyok egy gyárban.
- Sokan dolgoznak ott?
- Harmincötten.
- És mit csináltál munka után?
- Elmentem a városba és találkoztam a barátommal. Őt Péternek hívják. Te is ismered őt. Ő is az utcánkban lakik. Vele voltam a boltban ruhát venni.
- Milyen ruhát vettetek? Én is akarok venni egy fekete nadrágot.
- Vettem egy fehér inget és még egy piros inget is. A barátom vett egy fehér nadrágot. Akart még venni egy fehér inget is, de az ing kicsi volt.
- Miért nem néztétek meg egy másik boltban is? Én ismerek egy jó boltot a központban, ott szép és olcsó ingek vannak.
- Nem volt több időnk. Mentem haza tanulni. Vizsgám van csütörtökön a főiskolán.
- Hová jársz főiskolára? Nem tudtam, hogy főiskolára jársz. Mit tanulsz?
- Budapestre járok és közgazdaságot tanulok. Már két éve járok iskolába. Te miért nem jársz főiskolára? Miért nem akarsz tanulni? Én nagyon szeretek ott tanulni.
- Akarok tanulni, de még nem tudom hol és mit tanuljak. Én most a hivatalban dolgozom. Ott adminisztrátor vagyok. Úgy gondoltam, hogy majd jogot tanulok.
- A jog jó. És hol akarsz jogot tanulni? Budapesten?
- Vagy Budapesten, vagy Pécsen. Még nem tudom.

Szavak:

Anel – hoz
ingrel – víz
paruvel – cserél
pekel – süt
mangel – kér
khosel – seper
pushel – kérdez
xolyajvel – haragszik
daral – fél
dukhal – fáj
tromal – merészel
hural – repül
sityol – tanul
maladyol – találkozik
pashol – fekszik
bushol – neveződik
iskiril – ír

zhutil – segít
bunul – bán
trubul – kell
kris (nn) – jog, törvény
ginadyako (hn) – könyvelő
but zhene – sokan
...zhene – ...an
kaver – másik
gad (hn) – ing
centrumo (hn) – központ
egzameno (hn) – vizsga
lezno, -i, -e – olcsó
ekonomija (nn) – közgazdaság
administratori (hn) – adminisztrátor
hivatalo (hn) – hivatal

maj – majd
merel – meghal

rovel – sír
sovel – alszik

sityol – tanul
Fotó: LD archívum

39. Múltidő

A cigány nyelvben más idegen nyelvekhez hasonlóan létezik befejezett és folyamatos múltidő. A létigének csak folyamatos múltideje van, a többi igének mindkettő.

40. A létige múltideje

jelen	múlt
som (sim)	somas (simas)
san	sanas
si	sas
sam	samas
san	sanas
si	sas

41. Befejezett múltidő

Az igék befejezett múltideje képzésénél fontos, hogy mi az ige végződése jelenidőben. Más az -el, -al, -ol és az -il, -ul végű igék múltidejének a képzője.

Minden múltidőben lévő igének ugyanaz a személyragja.

Az -el végű igék múltideje:

Az -el végű igék múltidejénél nagyon fontos, hogy a szótő végén milyen mássalhangzó van. Ettől függ az múltidő képzője.

Pl.:	
jelen	múlt
khelel	kheldas
anel	andas
kerel	kerdas
ingrel	ingerdas
paruvel	parudas

Ha az ige vége l, n, d, v, akkor -das kapcsolódik az ige tőhöz.

jelen	múlt
pekel	peklas
mangel	manglas
dikhel	dikhlas
kamel	kamlas
khosel	khoslas
pushel	pushlas
xolyajvel	xolyajlas

Ha az ige vége k, g, kh, m, s, sh vagy -ajvel akkor -las kapcsolódik az ige tőhöz.

Az -al végű igék múltideje:

Az -al végű igék múltidejének képzése egyszerűbb, mint az -el végű igéké, mindig ugyan az a képző kapcsolódik a szótőhöz.

Pl.:	
jelen	múlt
daral	darajlas
dukhel	dukhajlas
tromal	tromajlas
hural	hurajlas

Az -ol végű igék múltideje:

Az -ol végű igék múltidejének képzése is egyszerűbb, mint az -el végű igéké, mindig ugyan az a képző kapcsolódik a szótőhöz.

Pl.:	
jelen	múlt
sityol	sityilas
maladyol	maladyilas
pashol	pashilas
bushol	bushilas

Az -il és -ul végű igék múltideje:

Az -il és -ul végű igék múltidejének képzése is egyszerűbb, mint az -el végű igéké, mindig ugyan az a képző kapcsolódik a szótőhöz.

Pl.:	
jelen	múlt
iskiril	iskirisardas
zhutil	zhutisardas
bunul	bunusardas
trubul	trubusardas

Léteznek rendhagyó múltidejű igék, ezek közül a leggyakrabban használtak:

jelen	múlt
del	das
lel	las
xal	xalas
pel	pilas
merel	mulas
rovel	rutas
sovel	sutas
zhanel	zhanglas
avel	avilas
zhal	gelas

42. A múltidejű személyragok:

E/1: -om (-em)	gelom, zhanglom, kerdom
E/2: -an	gelan, xalan, pilan
E/3: -as	kamlas, kerdas, sityilas
T/1: -am	gelam, avilam, kerdam
T/2: -an	manglan, avilan, kamlan
T/3: -e vagy -ine	xaline, avile, de, line

T/3-ban mindkét személyragot bármikor használhatjuk.

Feladat:

1. Fordítsuk le cigány nyelvre!

Tegnap dolgozni voltam a testvéremmel a városban. Ma nem vettünk inget a boltban. Miért voltak szombaton a központban? Mit vettek a testvéreid a boltban? Hol voltál pénteken? Én is veletek akartam menni, de nem volt időm. Sok barátommal találkoztam hétfőn az iskolában. Mennyit tanultatok a vizsgára?

(Részlet Géczy József „Shukar romani shib” című jegyzetéből)

**A MNEKK Kuratóriuma pályázatot ír ki
a 2009. februárjában Budapesten megrendezendő
ARCUS NEMZETISÉGI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓN
való részvétel támogatására**

Pályázni

az ARCUSFEST-re készülő anyanyelvű, a 2008. március 15-e után bemutatásra kerülő új színházi produkcióval/produkciókkal lehet.

Pályázhatnak

azok a magyarországi nemzetiségi színházi életben folyamatosan aktív professzionális vagy amatőr színházak, színjátszó csoportok, vagy azok fenntartói, amelyek jogi személyiséggel rendelkeznek, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok. Amennyiben a fenntartó pályázik, a pályázatot a színház / színjátszó csoport vezetője is köteles aláírásával hitelesíteni.

A támogatás mértéke

Az ARCUSFEST-en való részvétel és felkészülés közvetlen produkciós költségeire és a Találkozón produkciós fellépéssel való részvételre kérhető/nyújtható támogatás összesen legfeljebb 900.000- Ft.

Az ARCUSFEST

tervezett időpontja: 2009. február második fele

tervezett helyszíne: Thália Színház Budapest

A pályázat benyújtásának határideje: 2008. augusztus 1.

Pályázati feltételek:

- A pályázó több anyanyelvű produkcióval is pályázhat, de a MNEKK döntése alapján támogatást csak egy produkcióhoz nyerhet, amellyel az ARCUSFEST-en részt vesz.
- **A pályázó csak olyan produkcióval pályázhat, amellyel nem pályázott, vagy nem nyert támogatást a MNEKK 2008. április 18-i benyújtási határidővel anyanyelvű színházi tevékenységre kiírt pályázatán.**
- A produkció kizárólag anyanyelvű lehet! „Cigány” nemzetiségű pályázatra ez a követelmény úgy érvényes, hogy egy produkció esetén annak a nyelve romani vagy beás, több produkció esetén magyar nyelvű produkció(k) mellett legalább az egyik romani vagy beás nyelvű legyen!

A pályázatnak tartalmaznia kell (kötelezően csatolandó):

- a szabályosan és hiánytalanul kitöltött pályázati adatlapot,
- a közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló 2007. évi CLXXXI törvényben előírt **nyilatkozatot és közzétételi kérelmet**. Mindkét űrlap letölthető:
www.kozpenzpalyazat.gov.hu/srv/index.jsp?infoOldal=palyazoknak
- a pályázati kiírásban előírt, ill. az általános pályázati feltételek szerint kötelező, a pályázati útmutatóban felsorolt mellékleteket,
- a színházi formáció általános művészeti koncepcióját-célkitűzését, előéletének vázlatos bemutatását, eddigi legfontosabb eredményeit,
- a színházi formációnak a 2008/09-es színházi évadra tervezett repertoárját,
- a 2009-es ARCUSFEST-en bemutatni szándékozott produkció
 - ✓ szerzőjét, címét,
 - ✓ műfaját,
 - ✓ tervezett tiszta játékidejét felvonásonként részletezve, a szünet tervezett időtartamát,
 - ✓ szinopszist,
 - ✓ színrevitelével kapcsolatos indoklást, vázlatos koncepciót,
 - ✓ tervezett teljes stáblistáját (rendező, dramaturg, zeneszerző, koreográfus, tervezők, színészek, egyéb közreműködők) a stáb honoráriumában részesülő tagjai szakmai háttérének bemutatásával,
 - ✓ tervezett próbarendjét,
 - ✓ a Thália Színházban való fellépéshez szükséges technikai-műszaki feltételek, igények listáját, a teremigényt (vonatkozó műszaki kérdésekkel a Thália Színházhoz /tel.: 06/1/3121280/ lehet fordulni),
 - ✓ szövegének, cselekményének magyar nyelvű megértését elősegítő tervezett mód megjelölését (szinkrontolmács, feliratozás, vagy kísérlap),
 - ✓ tervezett és az ARCUSFEST-en is megjelenő önálló, saját színházi reklámanyagainak felsorolását (az ARCUSFEST által elkészítendő szokásos közös műsorfüzetben, szóróanyagokon felüli anyagokról van szó),
 - ✓ részletes költségvetését;
- a pályázó kötelezettségvállalását arról, hogy a produkció(t)
 - ✓ legkésőbb **2009. február 1-re** premierképes,
 - ✓ kedvező kuratóriumi döntés és elnyert támogatás esetén az ARCUSFEST-en a Thália Színházban bemutatja,

- ✓ műszaki képviselője a fellépés tervezett helyszínén lebonyolítandó műszaki egyeztetést határidőre elvégzi,
 - ✓ képviselője az ARCUSFEST-tel kapcsolatos előkészítő értekezleteken részt vesz,
 - ✓ anyanyelvű és magyar nyelvű anyagait (*a színházi formáció és a produkció bemutatása a nemzetiség nyelven és magyarul is, a rendelkezésre álló fényképekkel és a szokásos produkciós adatokkal: cím, szerző, műfaj, szereposztás, tiszta játékidő, stb.*), amelyek az ARCUSFEST által megjelentetendő reklámanyagokhoz szükségesek, a MNEKK címére **2008. október 31-ig** nyomtatott és digitális (CD) formában a megadott szokásos terjedelemben és formátumban eljuttatja, közlésükhöz hozzájárul, az ARCUSFEST anyagaiba kerülő szövegeit nyomtatás előtt ellenőrzi, a saját anyagaival kapcsolatban kért nyelvi korrekturát határidőre elvégzi,
 - ✓ lehetőséget biztosít, hogy a MNEKK képviselője legkésőbb **2008. november 16-ig** előzetesen egyeztetett időpontban meggyőződhessen a nyertes produkció készültségi fokáról és a Találkozó programjába való beilleszthetőségről, vagy – amennyiben ezt a produkció készültségi foka megengedi – a kuratóriumnak házi összpróba-szintű készültségről video- vagy dvd-felvételt juttat el,
 - ✓ a színház képviseletében legalább 1 nyilatkozási joggal rendelkező személy az ARCUSFEST nyitó- és zárórendezvényén, valamint a szakmai fórumokon és megfelelő sajtótájékoztatóin aktívan részt vesz,
 - ✓ reklámhordozóin a MNEKK által nyújtott támogatás tényét feltünteti;
- a pályázó nyilatkozzon arról, hogy
- ✓ vis maiorból adódó műsorváltás esetén többletköltség-igény nélkül milyen más produkciót tud bemutatni.

Az elbírálás és a finanszírozás módja:

- A kuratóriumi döntést a MNEKK színházi szakmai bizottsága segíti.
- A megítélt támogatás vissza nem fizetendő, elszámolás-köteles.
- **A 2008. szeptemberi kuratóriumi ülés döntését követően 8 munkanapon belül** a MNEKK értesíti a pályázót a kuratórium döntéséről. A nyertes pályázóval a MNEKK szerződést köt, amely alapján a MNEKK a megítélt támogatási összeget két részletben utalja át.

A megítélt támogatás 2/3 részét a MNEKK a **Támogatási szerződés visszaküldésétől számított 8 banki napon belül utalja** át a kedvezményezettnek.

A támogatás fennmaradó 1/3 részét a MNEKK a **produkció főpróbáját** és a részjelentés, illetve részelszámolás benyújtását követően, a MNEKK által a főpróba megtekintésével megbízott személy jelentése alapján 8 banki munkanapon belül utalja át a kedvezményezettnek. (A főpróba időpontját a MNEKK igazgatóságával legkésőbb a főpróbát megelőző 10. napon írásban jelezni kell.)

Amennyiben a produkció 2009. február 1-re nem premierképes, akkor a produkció nem vehet részt a Találkozón, s a MNEKK nem utalja át a megítélt támogatás fennmaradó 1/3-át.

Ezek a kedvezményezettek is kötelesek a számukra átutalt támogatási összeggel elszámolni.

Azok a kedvezményezettek, amelyek produkciói a Kuratórium döntése alapján nem nyertek jogot az ARCUSFEST-en való produkciós fellépésre, lehetőséget kapnak az ARCUSFEST kerekasztal-beszélgésein és egyéb kísérőprogramjain való részvételre, s azokon a színházi szervezetük bemutatására. Az aláírt szerződésben vállalt teljesítés elmaradása, vagy hiányos teljesítés visszafizetési kötelezettséget von maga után.

A kuratórium e témakörben nem támogatja

A közüzemi díj típusú kiadásokat, bérköltséget és járulékait, építkezési, felújítási költségeket, jövedéki termékek beszerzését, étkezési költségeket, ill. az előre nem tervezhető költségeket. A nem támogatott kiadások részletezését a pályázati útmutató tartalmazza.

A beadott pályázattal a pályázó kinyilvánítja, hogy a fenti pályázati kiírásban foglaltakat egyetértően tudomásul vette és elfogadta.

Budapest, 2008. május 20.

FIGYELEM!

A pályázatot a 4 oldalból álló adatlapon, a csatolandó dokumentumokkal együtt kell benyújtani

KÉT PÉLDÁNYBAN, 2008. AUGUSZTUS 1-IG!

Az adatlap kitöltéséhez nélkülözhetetlen a pályázati felhívás, amely részletesen tartalmazza a pályázat benyújtásához szükséges tudnivalókat és a csatolandó dokumentumokat!

Az adatlap a pályázati felhívással együtt beszerezhető

a közalapítvány irodájában munkaidőben

(H–CS: 8–16 óra között, P: 8–14 óra között)

Cím: Budapest, V. ker. Október 6. u. 17., I. emelet

Tel./fax: 06-1/321-3352, 06-1/321-7364, 06-1/321-7370

Ha a pályázó postai úton kéri az anyagot, akkor C5-ös (közepes méretű),

a pályázó nevére megcímezett, felbélyegzett válaszbortéket kérünk.

Levélcímünk: 1387 Budapest 62, Pf. 25

Az adatlap és felhívás lehívható az alábbi Internet-címen is:

<http://www.mnekk.hu>

Faxon, e-mail-en nem küldünk és nem fogadunk pályázati anyagot!

Beküldési határidő után benyújtott pályázatot a kuratórium nem bírál el.

Hiánypótlást nem kérünk és nem fogadunk el.

A számárfülű királyfi

Egyszer volt egy király, aki nagyon búsult, mert nem volt gyereke. Elhívott hát három tündért és megkérte őket, gondoskodjanak róla, hogy a királynénak fia szülessen. A tündérek megígérték a királynak, hogy teljesítik a kívánságát, és azt is a tudtára adták, hogy ők is ott lesznek a kis királyfi születésénél.

Kilenc hónap múlva a királyi párnak csakugyan fia született, s a tündérek felruházták a kis királyfit adományaikkal.

Az első tündér így szólt:

– Légy te a világ legszebb királyfija!

A második tündér így szólt:

– Légy erényes és okos, ha megnősz!

A harmadik tündér pedig ezt mondta:

– Nőjön két számárfüled!

S azzal a három tündér odébbállt, a kis királyfinak pedig nemsokára számárfüle nőtt. A király rögtön megparancsolta, hogy készítsenek egy sapkát, amit majd a királyfi fejére húznak, hogy eltakarják a vele a számárfüleit. A sapkát elkészítették, fejére húzták a királyfinak, s az apja elrendelte, hogy ezt a sapkát mindig viselnie kell.

Telt-múlt az idő, s a kis királyfi egyre szépült, napról napra szebb lett, s az udvarnál senki nem tudta, hogy számárfüle van. Lassacskán felcseperedett, s amikor olyan idős lett, hogy kisarjadt a szakálla és borotválásra lett volna szüksége, a király magához hívta az udvari borbélyt, és így szólt hozzá:

– Meg kell borotválnod a királyfit, de ha elárulod bárkinek is, hogy számárfüle van, akkor a halál fia vagy.

A borbély nagyon szerette volna elmesélni, hogy mit látott, de hát a haláltól mégiscsak félt, s inkább hallgatott. Egy szép nap aztán elment gyónni, és így szólt a gyóntatójához:

– Tudok egy titkot, amit meg kell őriznem, de ha senkinek sem mondhatom el, hát belehalok, ha pedig elárulom, akkor megöl a király. Mit tegyek atyám, adj tanácsot!

A gyóntatóatya így felelt:

– Eredj ki fiam a völgybe, áss egy lyukat a földbe, s mondd el annyiszor, amíg azt nem érzed, hogy megkönnyebbültél, s nem nyomja már a lelkedet: aztán temesd be megint a lyukat.

A borbély megfogadta a jó tanácsot. Kiment a völgybe, ásott egy lyukat, elmondta a lyuknak a titkát, s addig-addig ismételte, amíg meg nem szabadult a terhétől, aztán újra betemette a lyukat és hazament megkönnyebbülten.

Azon a helyen, ahol a borbély a lyukat ásta, nemsokára nőtt egy nádszál. A pásztorok egyszer ar-

rafelé hajtották el a nyájukat, s ahogy meglátták a nádszálat, levágták és furulyákat faragtak belőle maguknak. Amikor játszani kezdtek a furulyájukon, a furulya megszólalt és azt mondta:

– Szamárfülű a királyfi.

Ez a hír lassacskán elterjedt az egész városban, s amikor a király is megtudta, megparancsolta, hogy vezessék elébe az egyik pásztort. Fel is hozták az egyik pásztort a király udvarába, s a király azt mondta neki:

– Fújj bele a furulyádba!

A pásztor belefűjt, a furulya pedig megszólalt ugyanolyan hangon, ugyanarra a dallamra:

– Szamárfülű a királyfi.

A király elkérte a pásztortól a furulyát, hogy maga is megszólaltassa. Belefűjt. – Szamárfülű a királyfi – mondta a furulya.

Akárhányszor próbálta is a király, a furulya mindig csak ezt mondta, csak ezt az egy nótát fűjta. A király magához hívatta megint a tündéreket és megkérte őket, hogy tüntessék el a királyfi számárfüleit.

A három tündér megérkezett, összehívatta az egész udvart, s megparancsolta a királyfinak, ott mindnyájuk előtt, hogy vegye le a sapkáját.

A királyfi megijedt, szabódott, tiltakozott.

– Nem szabad levennem soha a sapkámat – mondta.

– Vedd le a sapkádat – mondták a tündérek.

Mikor aztán a királyfi végül mégis rászánta magát és levette a sapkáját, a király és a királyné és maga a királyfi is boldogan látta, hogy nincs is neki számár füle.

Ettől a naptól fogva a pásztorok nádszázból faragott furulyái soha többé nem fűjták azt, hogy számárfülű a királyfi.

Spanyol népmese

Írj te is mesét!

Szerkesztőségünk pályázatot hirdet 8–14 éves gyerekek számára meseírássra. A mesehősök lehetnek mackók, királylányok, varázslók, képzeletetek szülöttei, kedvenceitek. A legjobb mesék az eredmény hirdetés után megjelennek a Gyerekeknek való rovatunkban.

A meséket december 15-éig várjuk szerkesztőségünk címére: **LD roma lap Szolnok, Pf.: 77. 5001.**

A nagy lakoma *Abesszin népmese*

Ki nem ismeri Haptom Hazeit, Addiszi Abéba leggazdagabb emberét? A dús-gazdag Haptom Hazei egy napon vendégül hívta asztalához földijét, Arát.

– Gyere el hozzám – mondta – nagy lakomát csapunk a házámban. Meghívtam minden barátomat, sokan leszünk, sok igen előkelő ember is.

Ara szívesen fogadta el a meghívást. Hazament, ledörzsölte munkában eldurvult kezét, s alaposan megmosakodott. Már a küszöbön volt, amikor a felesége visszahívta.

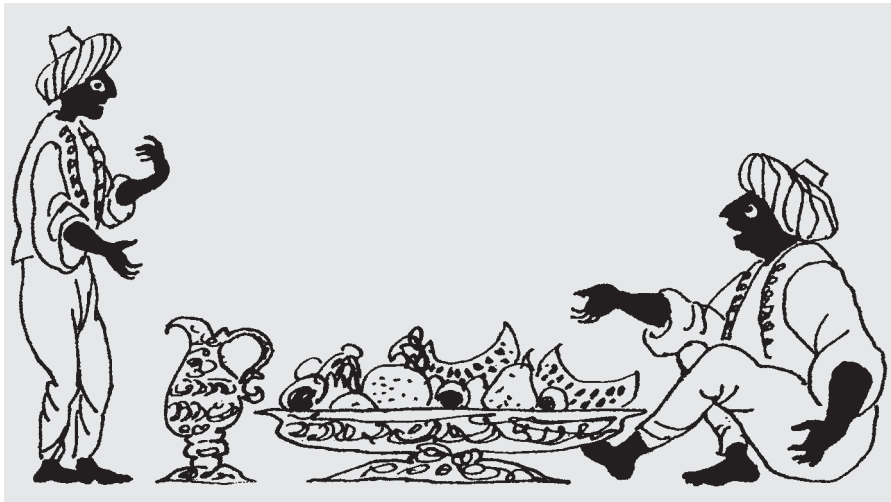
– Ember – kiáltott rá –, csak nem ebben a régi kabátban akarsz elmenni?!

Vedd fel az új kabátot, amit annak idején kaptál az apádtól.

– Minek? – kérdezte Ara. – Hiszen jó ez a kabát. Tiszta és ép. Úgy megyek el, ahogy vagyok.

És Ara valóban úgy ment el a gazdag Haptom Hazei házába. Belépett, de rá sem hederített senki. Mintha észre sem vették volna. Leült. Senki sem fordult feléje, holott a többi vendégek tányérját megrakták különbnél külön finomságokkal.

Ara hirtelen felugrott és hazasietett. Levetette régi kabátját és felhúzta az újat. Elindult és ismét belépett a gazdag ember házába. Most Haptom Hazei, a házigazda szívesen ment eléje, a kezét szorongatta, és a többiek is

észrevették, és melegen üdvözölték. A szolgálak is sorban eléje rakták a finomnál finomabb ételeket. Ara pedig egymás után vette a tányérokat, és így szólt: – Egyél, kabátom, egyél!

Haptom Hazei egy ideig csodálkozva figyelte, végül már nem bírta megállni és megkérdezte:

– Miért nem eszel, Ara? Miért mutatod az ételt a kabátodnak és miért kiáltod egyre: „Egyél kabátom, egyél!”

– Ej – válaszolta Ara –, amikor először jöttem ide, a régi kabátomban, a szolgálak nem hordták elém az ételt. Most hogy ebben a kabátomban jöttem el, a legfinomabb falatokat szolgálják fel. Tehát nem nekem, hanem a kabátomnak hordják az ételt. Ezért kínálok vele a kabátomat!

Bácski Anna fordítása

Az egerek gyűlése *Török népmese*

Rettentő nagy volt a felháborodás Egerországban, mert akárhogy is iparkodtak, nem telt el nap, hogy gonosz ellenségük, a macska, ne tett volna kárt bennük. Hol innen, hol onnan jött a panasz, hogy a macska a legraszababb módon hatalmába kerítette egy kis egeret és minden habozás nélkül felfalta.

Hát ez mégsem járja – gondolta egy bölcs, öreg egér – ezen valahogyan segíteni kell. Ha hamarosan nem találjuk meg a módját, még kipusztítja egész nemzetiségünket. És

mert nagyon fontosnak találta a kérdést, összehívta az egész egér-nemzetiséget a ház legnagyobb éléskamrájába, hogy ott beszélje meg a dolgokat. Az éléskamra már azért is nagyon alkalmas hely volt a gyülekezésre, mert az egyik polcán hatalmas sajtdarab pihent és az egerek, ha

megéheztek gyűlésezés közben, falatozhattak is. Az öreg egér elmondta mondókáját és valamennyi egér helyeselte az indítványt, már tudniillik azt, hogy valamit kellene tenni, méghozzá a legsürgősebben, ami megakadályozza a macskát abban, hogy egeret foghasson. Nagyon sok tanácsot hozott el, de a legjobban annak az egérnek a tanácsa tetszett, aki azt javasolta, hogy kössenek csengőt a macska farkára. A csengő elárulja majd az ellenség közeledését és nekik idejük lesz majd elrejtőzni.

– Éljen, bravó! – kiáltottak az egerek – ez pompás ötlet. Már hoztak is egy csengőt, meg zsineget, most már csak az kellett, hogy valaki vállalkozzon rá, hogy felkötí a csengőt a macska farkára. De akkor valamennyi kis egér kifogást talált: az egyik azt mondta, ő már nagyon öreg, a másik úgy vélekedett, hogy ő meg túl fiatal ahhoz, hogy ilyen fontos munkát rábízzanak. A harmadik kijelentette, hogy ő nem elég fürgé, a negyedik panaszkodott a szemére, hogy rosszul lát és elhibázná a kötést, az ötödik meg váltig állította, hogy egyáltalán nem tud fonállal bánni, és így tovább.

A nagy gyülekezetben egyetlen egér sem akadt, aki vállalta volna a feladatot. Azért van, hogy a macska mai napig is háborítatlanul pusztítja az egeret.

ÉRETTSÉGI

Várjuk azokat a 16–22. év közötti fiatalokat, akik nappali tagozaton **érettségi bizonyítványt kívánnak szerezni.**
Szakmunkásbizonyítvány megléte esetén a tanulmányi idő két év.

Jelentkezni lehet
a Dr. Hegedűs T. András Középiskolában, Szolnok, Bajcsy-Zsilinszky u. 2.
Tel/Fax.: 56/514-097

ÉRETTSÉGI

Várjuk a tanulni szándékozókat, akik **esti/levelező tagozaton érettségi bizonyítványt kívánnak szerezni.**

Szakmunkásbizonyítvány megléte
évkedvezményt jelenthet.
Oktatás minden szombaton.

Jelentkezni lehet
a Dr. Hegedűs T. András Középiskolában,
Szolnok, Bajcsy-Zsilinszky u. 2.

Tel/Fax.: 56/514-097

Dr. Hegedűs T. András Alapítványi Szakiskola

ÁLTALÁNOS ISKOLA

Várjuk azokat a 15. életévüket betöltött fiatalokat, akik **általános iskolai végzettséget kívánnak szerezni.**

Jelentkezni lehet a Dr. Hegedűs T. András Középiskolában, Szolnok, Bajcsy-Zsilinszky u. 2.
Tel/Fax.: 56/514-097

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

.....

Előfizetési díj
egy évre: 3000,- Ft,
fél évre: 1500,- Ft,
negyedévre: 750,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

5001 Szolnok, Pf.: 77
Telefon:
(06) 56/513-952, 513-953, 513-954

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

FELHÍVÁS

Fotó:
Halász
Katalin

minden segítséget örömmel fogad: kinőtt ruhákat, cipőket,
megunt játékokat, tartós élelmiszereket.

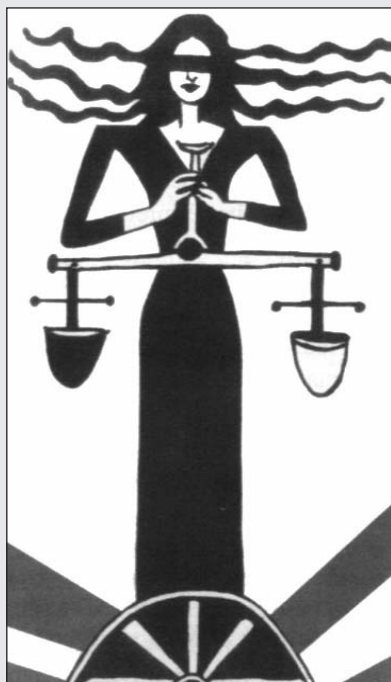
Cím: Rózsa Rozália,
Tiszaadony, Petőfi út 4. 4833.
Rózsa Rozália telefonszáma szerkesztőségünkötől elkérhető.

A Szerkesztőség

A tisztaadonyi Rózsa Rozália 7 gyermek édesanyja, kettő közülük súlyos beteg. Nagyon nehéz anyagi körülmények között élnek, sokat nélkülöznek. Kérjük mindazokat, akik megtehetik, segítsenek a családon. Rózsa Rozália

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc,
Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely,
Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Sente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Olt György
7700 Mohács, Kossuth u. 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas.
Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné
Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó,
Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár,
Bőrgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné
Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Czakó Marianna
4031 Debrecen,
Kishegyesi út 38. fsz.
Tel: 06 (52) 541-657, 541-658
Mobil: 06-20/384-3853

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Lázók Tibor
Dr. Várhelyi W. Péter
Budapest VII. ker.
Dohány u. 76. (OCÖ)
Tel.: 06-1-322-8903/115 mellék

Dr. Molnár Iván
2740 Abony,
Kossuth tér 1.
Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Szent László út 57.
Tel: 06 (45) 421-523

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsal Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u. 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh Györgyi
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-749

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

Nemzetiségeink képekben – 2008

